

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерно-технологічний факультет

Кафедра будівництва та професійної освіти

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти магістр

на тему: «Формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності»

Виконала: здобувачка вищої освіти за освітньо-професійною програмою *Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)* спеціальності 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) ступеня вищої освіти *магістр* групи *015ПОмд_21*
ГРОЗА Тетяна Вікторівна

Керівник: ОНПКО Валентина

Полтава – 2024 року

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток сучасного суспільства диктує особливі умови організації професійної освіти, інтенсивне впровадження інновацій, нових освітніх технологій, форм і методів роботи. Сьогодні приділяється значна увага професійній готовності, основу якої становить особистісний та професійний розвиток майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О.

Пріоритетом є підготовка в ЗП(ПТ)О конкурентоспроможних, креативних, соціально адаптованих та ініціативних майбутніх викладачів професійної освіти, здатних до професійного зростання, саморозвитку, спроможних удосконалювати власну освітню діяльність відповідно до потреб держави і громади, опановувати освітні інновації, застосовувати інтерактивні освітні технології. Зміни в концептуальних основах та змісті сучасної освіти в Україні зумовлюють соціальну потребу в підготовці нового покоління викладачів, зокрема, викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О.

Актуальність проблеми підготовки майбутніх викладачів професійної освіти підтверджують такі міжнародні документи: доповіді Європейської комісії «Освіта та навчання в Європі 2020: відповіді від держав-членів ЄС» (2014–2020 рр.), «Стратегії для розумного, сталого та всеосяжного зростання» (Повідомлення комісії «Європа 2020») (2010 р.), Міжнародна стандартна класифікація освіти (2012–2021 рр.) та ін.

На національному рівні це задекларовано в Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами, внесеними 2018 р.), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції у Європейський освітній простір (2004 р.), галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.), Національній рамці кваліфікацій (2011 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.), Національному освітньому глосарії: вища освіта

(2014 р.), Концепції «Нова українська школа» (2018 р.) та інших нормативно-правових документах.

Проблеми підготовки та професійної готовності майбутніх викладачів професійної освіти у ЗП(ПТ)О порушували Л. Артемова, Ю. Бабанський, О. Біда, А. Богущ, Н. Гавриш, В. Галузьяк, Н. Гончар, І. Дичківська, Г. Кловак, Л. Кондрашова, Ю. Косенко, А. Кузьмінський, Є. Крюкова, Т. Лісовська, С. Максименко, О. Мариновська, М. Сметанський, О. Федорова, М. Фіцула, В. Химинець, В. Шахов, В. Янцур та інші.

Науковці довели, що впровадження інтерактивних педагогічних технологій у ЗП(ПТ)О сприяє розвитку у здобувачів креативності, ініціативності, творчості, самостійності та зумовлює створення умов для суб'єкт-суб'єктної взаємодії у фаховій підготовці майбутніх викладачів професійної освіти.

Теоретичні дослідження історії виникнення, упровадження інноваційних та інтерактивних педагогічних технологій здійснювали – К. Авраменко, І. Дичківська, В. Євдокимов, Л. Кибардина, Г. Коберник, О. Комар, Є. Крюкова, О. Кузнєцова, М. Михайліченко, О. Пехота, О. Пометун, Л. Пироженко та інші. У науково-практичних дослідженнях недостатньо розкрито процес упровадження інтерактивних педагогічних технологій у ЗП(ПТ)О, зокрема, особливості формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Недостатнє теоретичне і практичне обґрунтування проблеми в теорії й практиці та необхідність розв'язання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження «Формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів

ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Відповідно до мети й гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній літературі, з'ясувати сутність ключових понять.

2. Уточнити критерії, показники та рівні готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

3. Розробити та апробувати модель формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань під час дослідження використано такі методи:

– *теоретичні* – аналіз наукових джерел, що дало змогу визначити його мету, об'єкт, предмет, сформулювати завдання та уточнити сутність понять «готовність майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», «формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності»;

– *емпіричні* – спостереження-дослідження, бесіди, анкетування, тестування, опитування з метою виявлення рівнів готовності майбутніх

викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності; моделювання з метою розробки моделі формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи) для перевірки ефективності розробленої моделі та системи роботи над формуванням готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій під час фахової підготовки;

– *статистичні* – математичної статистики (статистична обробка показників, виявлення їхньої вірогідності та достовірності), що забезпечує кількісний та якісний аналіз емпіричних даних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* розроблено та апробовано педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (активізація й інтеракція викладачів і здобувачів та запровадження системності самоосвіти у фахову підготовку майбутніх викладачів професійної освіти; створення необхідної інноваційної, інформаційної, матеріально-технічної бази для забезпечення зв'язку теорії й практики; формування готовності майбутніх викладачів під час освітнього процесу та виробничої практики в поєднанні з професійною діяльністю); розроблено модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, яка складається з таких блоків: методологічно-цільового (мета, завдання, підходи, принципи), змістово-процесуального (етапи, зміст, форми, методи, технології), оцінно-результативного (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні, результат); *уточнено* ключові поняття дослідження: «готовність майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», «формування готовності

майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», критерії (мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний, технологічно-діяльнісний) та рівні готовності (високий, середній, низький); *удосконалено* форми та методи професійної підготовки майбутніх викладачів професійної освіти; *подальшого розвитку* зазнав процес формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії та інтеракції; науково-методичні засади реалізації в освітньому процесі інтерактивних педагогічних технологій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці, упровадженні та апробації в освітній процес ЗП(ПТ)О діагностичної методики для вивчення рівня готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, оновленні змісту дисципліни «Інноваційні технології у професійній освіті».

Зміст і результати експериментального дослідження можуть використовувати для вдосконалення освітнього процесу підготовки майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності викладачі ЗП(ПТ)О для покращення освітньої діяльності зі здобувачами.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти» (м. Полтава, 22-23 травня 2024 р.):

1. Гроза Т. В. Формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців у*

зкладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти : зб. наук. праць II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22-23 трав. 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 88–90.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменування), 9 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 103 сторінки, із них основного тексту – 74 сторінки. Робота містить 4 рисунки, 12 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Стан дослідження проблеми готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності

Освітня парадигма в Україні трансформується від знаннєвої до компетентнісної моделі, що зумовлює адаптацію вищої освіти до нових стандартів. Це потребує високого рівня професійної підготовки майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Важливими є вміння таких викладачів застосовувати інноваційні та інтерактивні педагогічні технології в освітньому процесі, забезпечуючи ефективну взаємодію між педагогами та здобувачами освіти [61].

Актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О полягає в необхідності формування компетентних фахівців, здатних сприяти професійному розвитку студентів і їхній успішній самореалізації. Науковці розглядають це питання у різних аспектах, наголошуючи на важливості розвитку професійної готовності як запоруки якісного навчання.

Аналіз наукових досліджень з цієї теми дозволяє виокремити ключові підходи та ідеї, спрямовані на вдосконалення процесу підготовки викладачів ЗП(ПТ)О. Зокрема, роботи дослідників підтверджують необхідність інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, що забезпечує їхню ефективну професійну діяльність.

О. Пехота зазначала, що інтерактивне навчання не є новим підходом у педагогічній науці. Ще наприкінці XVIII – початку XIX століття в Англії застосовувалася Белл-Ланкастерська система, яка дозволяла одночасно

навчати до 600 дітей. У цій системі знання передавалися від учителя до «кращих» учнів, а потім від них – до інших школярів. У кінці XIX століття в США була впроваджена практика індивідуального навчання у формі Дальтон-плану. Ця система передбачала, що один учитель працює з кількома класами, організовуючи навчання через індивідуальні завдання. Заняття проводилися в спеціально обладнаних навчальних кабінетах, де викладачі розробляли завдання й надавали допомогу учням у їх виконанні. Для обліку прогресу використовувалися індивідуальні картки, які мали як учні, так і цілі класи [44].

Елементи Дальтон-плану, такі як метод проєктів, бригадно-лабораторний метод і робота в змінних парах, знайшли своє застосування під час реформування освіти в Україні у 1920-х роках. Метод проєктів полягав у тому, що учні вибудовували свою пізнавальну діяльність навколо визначеного проєкту. У межах бригадно-лабораторного методу навчальні завдання надавалися групам (ланкам) учнів. Групи працювали самостійно, розподіляючи між собою обов'язки, а відповідальність за результат несла визначена особа – бригадир. Метод змінних пар, своєю чергою, передбачав роботу учнів у парах, що змінювалися [45].

Термін «інтерактивний» був введений у 1975 році німецьким дослідником Гансом Фріцем. Слово походить від англійських коренів: «inter» – взаємний і «act» – діяти, тобто означає здатність до взаємодії, діалогу, дії [53]. На думку О. Пометун, інтерактивне навчання являє собою спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка створює комфортні умови для учнів, допомагаючи їм відчутти свою успішність і інтелектуальні можливості [45, 46]. У педагогічній літературі 1970–80-х рр. елементи інтерактивного навчання описують, як складову авторських технологій учителів-новаторів: технології розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера; гуманно-особистісної технології Ш. Амонашвілі; системи розвивального навчання Л. Занкова, Д. Ельконіна та В. Давидова; технології раннього навчання

М. Зайцева; технології В. Сухомлинського, В. Шаталова, – інтенсифікації навчання на основі схемних і знакових моделей навчального матеріалу; технологія фізичного виховання М. Єфименка тощо [56].

Наприкінці ХХ століття інтерактивні форми роботи та технології навчання почали активно впроваджуватися в освітній процес у школах США. В Україні також відбувається популяризація сучасних теорій і практик, пов'язаних із інтерактивними та інноваційними освітніми технологіями. Вони використовуються для вивчення різних дисциплін і організації життєдіяльності учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Зростає кількість викладачів, які застосовують у своїй діяльності інновації, інтерактивні методи та новітні підходи до навчання [3].

Г. Козлакова зазначає, що інтерактивний підхід передбачає активну участь кожного здобувача в колективному освітньому процесі, заснованому на взаємодії та спілкуванні всіх учасників [26]. Водночас дослідники О. Біда, О. Кучай акцентують увагу на необхідності підготовки викладачів-інноваторів, здатних інтегрувати нові підходи, сучасні інтерактивні технології та інноваційне мислення в освітній процес [8, 30].

Як зазначав В. Химинець, інтерактивні форми навчання, які застосовуються для організації освітньо-виховного процесу, мають переваги над традиційними методами репродуктивного характеру. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, підвищенню рівня їхньої самостійності та відповідальності за результат навчання [2, 59].

К. Авраменко підкреслює, що на сучасному етапі елементи інтерактивного навчання поступово інтегруються в освітній процес. Це забезпечує формування позитивної мотивації до навчання, активізацію інтелектуальної діяльності, стимулює потребу в самоосвіті, розвиває стійкий інтерес до предмета та сприяє розвитку творчої особистості майбутніх викладачів професійної освіти [1, с. 65-68].

На думку М. Михайліченка, інтерактивні технології займають важливе місце в сучасній освіті. Їх застосування дозволяє охопити всі рівні пізнання, сприяє свідомому засвоєнню матеріалу більшістю здобувачів та підвищує їхню зацікавленість у навчанні [38].

Інтерактивні технології мають значний вплив на ефективність освітньої взаємодії між викладачами та здобувачами освіти, оскільки інтегрують усі ключові функції навчання, сприяючи активізації освітнього процесу, апробації фахових умінь і вирішенню важливих життєвих завдань ще під час навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О).

Як показує аналіз наукових джерел, у процесі підготовки здобувачів освіти в ЗП(ПТ)О відсутня цілісна модель формування готовності майбутніх викладачів до використання інтерактивних педагогічних технологій у своїй професійній діяльності. Це підтверджується обмеженою кількістю досліджень, присвячених цій тематиці. Науковці здебільшого зосереджуються на загальних аспектах професійної підготовки викладачів і їхньої загальної готовності, тоді як питання інтерактивних технологій залишаються недостатньо розробленими [13].

Результати проведених досліджень демонструють низку проблем і суперечностей у підготовці майбутніх викладачів професійної освіти. Однією з таких є відсутність теоретично обґрунтованої моделі формування готовності до інтерактивної діяльності у професійній сфері, що залишається актуальним завданням для освітніх інституцій. Особливості підготовки майбутніх викладачів включають гуманістичну орієнтацію освіти, розвиток професійної готовності, освітніх здібностей і володіння сучасними освітніми техніками [53].

Програми підготовки здобувачів освіти потребують ретельного перегляду і вдосконалення з урахуванням впровадження інтерактивних педагогічних технологій у освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналіз наукових джерел свідчить, що в педагогічній науці значна увага приділяється питанням професійної підготовки майбутніх викладачів професійної освіти, зокрема, формуванню у них професійної та технологічної готовності до виконання своїх фахових обов'язків.

Попри це, проблема формування готовності майбутніх викладачів до використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності залишається недостатньо дослідженою. Це обумовлює необхідність перегляду змісту підготовки викладачів професійної освіти для забезпечення їхньої ефективної діяльності

1.2. Дефінітивний аналіз ключових понять дослідження

Сучасна система професійної освіти в Україні потребує активного впровадження інтерактивних педагогічних технологій, що забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію та сприяють підвищенню освітньої активності як викладачів, так і здобувачів професійної освіти. Це вимагає від педагогів здатності швидко адаптуватися до змін, застосовувати інноваційні технології навчання та демонструвати креативність і відкритість до новаторства у своїй діяльності.

Згідно з думкою К. Авраменко, ефективне застосування сучасних освітніх технологій неможливе без активного використання інтерактивних форм організації занять, що сприяють глибшій взаємодії між учасниками освітнього процесу [1, с. 65-68]. І. Дичківська виділяє ключові характеристики освітніх технологій, такі як структурованість процесу на взаємопов'язані етапи, чітка послідовність нововведень і дій, орієнтація на досягнення конкретних результатів, а також визначеність процедур і операцій [16]. Вона також підкреслює, що інноваційна освітня технологія передбачає систематичне впровадження нових ідей, методів і засобів, що охоплюють увесь процес – від постановки мети до отримання запланованих результатів [16, 58].

В. Паламарчук уточнює поняття «інновація» та відзначає її відмінність від новацій. Новація охоплює нові відкриття в освіті, тоді як інновація вказує на практичне застосування цих відкриттів. За його словами, освітня технологія є комплексною системою, що охоплює методи, форми та засоби, спрямовані на досягнення освітніх цілей із гарантованим результатом [41].

Отже, інтерактивні педагогічні технології не лише підвищують ефективність навчання, а й стимулюють професійний розвиток викладачів, формуючи в них компетенції для роботи в умовах сучасного освітнього середовища.

Освітні технології становлять науковий напрям, що спрямований на впровадження інновацій у освітній процес та підвищення його ефективності в закладах освіти. Одним із ключових аспектів досліджень є поняття «інтерація». Цей термін містить два основні компоненти: «інтер» (між) і «акція» (активна діяльність) (О. Пометун [46]).

Термін «інтерація» (з англ. *interaction* – взаємодія) уперше увів у соціологію та соціальну психологію американський філософ Дж. Мід [45]. Науковці, зокрема, О. Мариновська, називають концепцію Міда «символічним інтераціонізмом», оскільки вона розглядає взаємодію людей через призму символічних елементів соціуму. Основний принцип цієї концепції полягає в тому, що особистість формується лише через процес соціальної взаємодії, насамперед мовленнєвої, тоді як поза нею особистість не існує [37].

М. Скрипник визначає інтерацію як «здатність до взаємодії чи участі в діалозі», а соціальну інтерацію – як комунікацію в групі, у якій поведінка одних індивідів викликає відповідні реакції в інших [52].

Концепція символічного інтераціонізму Дж. Міда заклала основи для впровадження інтерактивних технологій в освіті. Ці технології реалізуються через цілеспрямовану міжсуб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу, що створює умови для самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення.

Інтеракція у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) являє собою активну взаємодію між учасниками освітнього процесу, яка спрямована на створення умов для розвитку креативних здібностей особистості. Така взаємодія базується на принципах співнавчання, що реалізується через суб'єкт-суб'єктні відносини за допомогою інтерактивних педагогічних технологій. Ці технології виступають як ефективний інструмент для активізації освітнього процесу та залучення здобувачів освіти до спільної діяльності [40].

Розглядаючи поняття «інтерактивні технології», слід зазначити, що вітчизняні науковці, зокрема О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Коберник, надають широкий спектр дефініцій і підходів до їх визначення [47, 48]. Вони класифікують інтерактивні технології як ефективні методи організації освітнього процесу, що забезпечують залучення кожного учасника до активної взаємодії.

Проте у науковій літературі все ще відсутній єдиний підхід до визначення поняття «інтерактивні педагогічні технології». Наприклад, у різних джерелах ці технології трактуються як методи, прийоми чи форми організації навчання. Така термінологічна різноманітність викликає необхідність уніфікації понятійного апарату. На думку дослідників, таких як П. Шевчук і П. Фенрих інтерактивне навчання базується на активній взаємодії між здобувачами освіти. У цьому процесі викладач виконує роль фасилітатора, спонукаючи студентів до самостійного пошуку знань, а не передаючи готову інформацію [22].

Поняття інтерактивності, інтерактивного навчання, інтерактивних методів і методик навчання, а також інтерактивних педагогічних технологій стають важливими темами в наукових дослідженнях і педагогічних працях, у розділах навчальних посібників, які описують освітній процес як взаємодію, співпрацю та інтеграцію рівноправних учасників. Термін «інтерактивне навчання» часто використовується у контексті впровадження сучасних

інформаційних технологій у освітній процес, дистанційної освіти, використання Інтернет-ресурсів, електронних підручників та довідників. Сучасні комп'ютерні телекомунікації дозволяють учасникам навчання вступати у «живий» (інтерактивний) діалог – як письмовий, так і усний – із реальними партнерами, а також забезпечують активний обмін інформацією між користувачем і системою в режимі реального часу. Завдяки інтерактивним технологіям комп'ютерні навчальні програми, інструменти та пристрої створюють можливість постійної діалогової взаємодії між учасниками навчання [43].

Інтерактивні педагогічні технології зумовлюють взаємозв'язок між учасниками освітнього процесу, що сприяє активізації їхньої освітньої діяльності та підтримці активної моделі навчання. Пасивна модель освітньої діяльності передбачає використання традиційних методів освіти, тоді як суб'єкт-суб'єктна модель акцентує увагу на активності здобувачів освіти. Викладачі мають роль стимуляторів пізнавальної активності, креативності, ініціативності та самостійності учнів. Знання розширюються і поглиблюються завдяки продуктивній співпраці всіх учасників освітнього процесу [32].

Реалізація інтерактивного навчання та інтерактивних педагогічних технологій є важливою умовою для досягнення їх ефективності. Сучасні інтерактивні методи та технології дають змогу значно поліпшити освітній процес і досягти його цілей.

На думку М. Михайліченка та Я. Рудика, застосування інтерактивних педагогічних технологій значно підвищує особистісну роль викладача, перетворюючи його на лідера та організатора навчання. Проте важливо зазначити, що проєктування та проведення заняття за інтерактивними технологіями потребують високої кваліфікації викладача, його здатності адаптувати та трансформувати власну педагогічну практику [38].

Застосування інтерактивних технологій сприяє організації освітньої комунікації, що включає індивідуальне, групове та колективне навчання – навчання у співпраці (*табл. 1.1*).

Таблиця 1.1

Сутність інтерактивного навчання

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету створити комфортні умови під час освітнього процесу в ЗП(ПТ)О, за яких кожен здобувач освіти відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність і значущість.	
Сутність інтерактивного навчання	Організація інтерактивного навчання
Освітній процес відбувається за умови активної взаємодії всіх здобувачів: у процесі співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і здобувач, і викладач є рівнозначними суб'єктами освітньої діяльності.	Передбачає застосування інтерактивних освітніх технологій, моделювання життєвих ситуацій, використання творчо-рольових ігор, спільне вирішення освітніх проблем на основі аналізу ситуації.

Останнім часом викладачі професійної освіти України активно досліджують та впроваджують інтерактивні педагогічні технології. Це зумовлено застосуванням новітніх інтерактивних методів, форм і підходів у освітньому процесі, публікаціями в пресі та спеціалізованих виданнях, які присвячені інтерактивним педагогічним технологіям (ІПТ), а також тренінгами на курсах підвищення кваліфікації. У цьому контексті також розглядаються теоретичні основи інтерактивного навчання. Внесок у розвиток теорії та практики інтеракції та взаємодії в освітньому процесі ЗП(ПТ)О роблять професійні публікації, що висвітлюють впровадження інтерактивних форм і технологій.

Інтерактивна діяльність у освітньому процесі передбачає активну комунікацію між усіма учасниками, завдяки чому вони стають більш

мобільними та відкритими. Освітній процес реалізується через активну взаємодію всіх учасників і набуває характеру інтерактивного навчання.

Технології інтерактивного навчання в системі ЗП(ПТ)О охоплюють організацію освітнього процесу, що забезпечує участь кожного у колективному і активному процесі пізнання, взаємодії, а також використання інтерактивних методів, форм і засобів. Ці методи повинні сприяти оптимальному і ефективному навчанню, відповідаючи інтересам і потребам учасників освітнього процесу.

Інтерактивне навчання передбачає, що освітній процес у ЗП(ПТ)О реалізується завдяки активній та постійній взаємодії всіх учасників навчання.

Таким чином, інтерактивне навчання є формою організованої співпраці та взаємонавчання, яке включає групове, колективне навчання та навчання через співпрацю. У цьому процесі викладачі та здобувачі є рівноправними учасниками освітнього процесу.

Згідно з думкою Л. Бесєдіної та О. Сторубльова, у традиційному навчанні здобувачі отримують інформацію, яку викладач повідомляє, аналізує і пояснює, тоді як учні просто запам'ятовують ці відомості. В умовах такої організації навчання відсутній принцип активізації пошуку інформації на основі пізнавального інтересу [7, с. 70].

Вчені відзначають, що «застосування активних методів навчання (АМН) стимулює інтерес до здобуття знань, сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу не завдяки збільшенню обсягу інформації, а завдяки глибині та швидкості її осмислення, а також формує важливі вміння і навички у майбутніх викладачів професійної освіти, спонукає до прагнення до постійного вдосконалення своєї майстерності» [27, 29].

За словами Н. Гавриш та О. Брежневої, «активні методи навчання мають значний позитивний вплив на здобувачів освіти. До них належать методи, як-от «мозковий штурм», груповий пошук оригінальних ідей для розробки проєктів рішень; рольові ігри, ділові, комунікативні та інші методи

для відтворення процесу прийняття спільних рішень; круглі столи, розробка та аналіз конкретних проблемних ситуацій, прогнозування критичних ситуацій, методи відкритих питань, аналіз відповідей та інші» [12].

Термін «інтерактивні технології навчання» є синонімом термінів «технологія активного навчання», «активні методи навчання», «інтерактивне навчання». Технологія активного навчання передбачає таку організацію освітнього процесу, при якій участь у процесі пізнання є обов'язковою. Це включає методи, як-от евристичні питання, мозкова атака, групова дискусія, метод морфологічного аналізу, рольові завдання тощо [10].

Результати та переваги інтерактивного навчання в освітньому процесі ЗП(ПТ)О відчутно проявляються у роботі з майбутніми викладачами професійної освіти. О. Пометун підкреслює, що викладач, застосовуючи інтерактивні педагогічні технології, виступає не лише як організатор і консультант, але й як фасилітатор освітнього процесу, який не обмежує його лише своїм впливом. Основу освітнього процесу складають взаємодія та співпраця здобувачів, що забезпечує досягнення результатів навчання завдяки спільним зусиллям учасників, при цьому здобувачі несуть відповідальність за свої результати [48].

Інтерактивні педагогічні технології характеризуються тим, що активізують участь всіх учасників освітнього процесу через інтеракцію і використання спеціальних форм, методів і засобів освітньої діяльності. Вибір і апробація таких технологій здійснюється на основі їх відповідності до цілей і потреб освітнього процесу ЗП(ПТ)О, сприяючи його результативності та ефективності.

Завдяки своєму потенціалу інтерактивні технології сприяють активізації та взаємодії учасників навчання, стимулюючи не тільки освітній, але й розвивальний процес. У межах нашого дослідження, на основі цільових орієнтацій (Г. Селевка), розроблені і апробовані типи інтерактивних

технологій, які можуть бути використані в освітньому процесі ЗП(ПТ)О (див. табл. 1.2).

У психолого-педагогічних працях розроблені різні моделі та класифікації інтерактивних технологій і методів навчання. Для нашого дослідження ми використали підходи О. Пометун, Л. Пироженко [186, с. 19-31] та їхню структуру інтерактивних технологій, згрупованих у відповідні категорії (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2

**Групи інтерактивних технологій навчання
за (О. Пометун, Л. Пироженко)**

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ			
Інтерактивні технології колективного (кооперативного) навчання	Інтерактивні технології колективного (групового) навчання	Інтерактивні технології ситуативного моделювання	Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань
«Робота в парах», «Два – чотири – всі разом», «Ротаційні (змінювані) трійки», «Робота в малих групах», «Карусель», «Діалог», «Коло ідей», «Спільний проєкт», «Акваріум».	«Обговорення проблем у колі», «Незакінчені речення», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Броунівський рух», «Дерево рішень», «Кейс-метод», «Джигсо», «Вирішення проблем».	«Розігрування ситуації за ролями», «Драматизація», «Програвання сценки», «Імітаційні ігри», «Рольова гра» і ін.	«Метод ПРЕС», «Дебати», «Займи позицію», «Незакінчений ланцюжок», «Оціночна дискусія», «Зміни позицію», «Континуум» і ін.

Згідно з даними таблиці, до інтерактивних педагогічних технологій кооперативного (колективного) навчання, згідно з дослідженнями А. Кучай, О. Пометун, А. Ліненко, Т. Ревчина (Додаток А), відносяться наступні методи: «Два – чотири – всі разом», «Робота в парах», «Ротаційні трійки», «Карусель», «Робота в малих групах», «Пошук інформації», «Коло ідей», «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проєкт», «Акваріум» [31, 34, 50].

Інтерактивні педагогічні технології навчання сприяють налаштуванню здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 015 Професійна освіта, на

спільну діяльність для вирішення освітніх завдань у процесі професійної підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. За умов організації освітнього процесу у формі співпраці майбутні викладачі усвідомлюють, що досягнення позитивних результатів є можливим лише через колективні зусилля, співпрацю, співтворчість і взаємозгоджені дії всіх учасників процесу [18].

Загальна мета інтерактивного навчання об'єднує учасників освітнього процесу, і її досягнення можливе лише завдяки взаємодії і спільній роботі. Усі учасники відчують підтримку, психологічний комфорт і безпеку, оскільки перебувають у середовищі, де немає конкуренції. Це дозволяє сприймати один одного як партнерів. В результаті студенти здобувають практичні навички міжособистісного спілкування та розуміння. У майбутніх викладачів професійної освіти відбувається формування позитивних міжособистісних стосунків, відкритість до різних думок, навіть протилежних. Учасники інтеракції навчаються висловлювати свої ідеї, слухати інших, аналізувати інформацію та надавати обґрунтовані наукові аргументи, а також розвивають вміння підтримувати дискусії й діалог.

До складу інтерактивних технологій колективно-групового навчання, які розглядають науковці О. Пометун, А. Ліненко, Т. Равчина (Додаток А), належать методи «Обговорення проблеми в загальному колі», «Мікрофон», «Незакінчені пропозиції», «Мозковий штурм», «Навчаючись – учусь», «Мозаїка», «Аналіз ситуації» (case-study), «Вирішення проблем», «Дерево рішень» та інші [31, 34, 50].

Застосування таких технологій передбачає фронтальну спільну діяльність учасників освітнього процесу ЗП(ПТ)О, спрямовану на розв'язання конкретної проблеми. Основним завданням викладача є стимулювання активності здобувачів освіти у пошуку рішень. Кожен учасник має змогу висловлювати свою думку без страху чи побоювань, що його точка зору не буде прийнята іншими. Важливо, що сама проблема може мати

декілька способів її вирішення, а різноманітність запропонованих здобувачами варіантів допоможе знайти найбільш ефективний шлях розв'язання. Технології «Навчаючись – учусь» та «Мозаїка» передбачають групову роботу, що є особливо корисним, коли потрібно швидко засвоїти значний обсяг інформації. Спільна діяльність в групі сприяє розвитку комунікативних навичок і подоланню психологічних бар'єрів [15].

До інтерактивних технологій ситуативного моделювання, згідно з дослідженнями (Додаток А), належать симуляції та імітаційні ігри, зокрема, «Судове слухання», «Громадське слухання», розігрування ролей у таких формах як «Рольова гра», «Драматизація». Вчені зазначають, що «модель навчання в грі – це побудова освітнього процесу за допомогою включення здобувача в гру (передусім ігрове моделювання явищ, що вивчаються)» [14].

Перед викладачами постала важлива задача – створення, обґрунтування та впровадження ефективних і результативних структур інтерактивних та інноваційних методів навчання в усіх закладах професійно-технічної освіти України. Внаслідок цього, останнім часом зростає впровадження практично орієнтованих форм освітньої діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, які включають різноманітні форми активної групової роботи, спрямованої на комунікацію (моделювання ситуацій, креативні тренінги, «мозковий штурм», тренінги з комунікації, «Броунівський рух», «Дерево рішень», «Акваріум» тощо) [21, 33].

Згідно з думками Л. Бесєдіної та О. Сторубльова, інтерактивні технології навчання включають методи мотивації освітньої діяльності, які спрямовані на формування позитивних мотивацій до навчання, стимулюють пізнавальну активність та сприяють накопиченню нових знань. Основним фактором активізації освітньо-пізнавальної діяльності є професійний інтерес, що передбачає апробацію знань і перетворення їх на практичні уміння, що дає можливість оцінити особисту готовність до професійної діяльності [7, с. 77-82].

Л. Беседіна і О. Сторубльов виділяють такі інтерактивні методи заохочення: заохочення за досягнення результатів; підкреслення значущості досягнень; орієнтація на ефективні способи досягнення високих результатів; забезпечення адекватності заохочення витраченим зусиллям; створення взаємозв'язку між витраченими зусиллями та результатами; вплив на мотиваційну сферу, використовуючи внутрішні стимули. До основних чинників, що сприяють позитивному ставленню до процесу навчання та його результатів, належать професійний інтерес, творча складова навчання, елемент змагання, ігровий підхід, емоційність та проблемність освітнього процесу [7, с. 82-84].

Сучасний етап розвитку освіти характеризується інтенсифікацією традиційних форм навчання та впровадженням нових інтерактивних педагогічних технологій, форм і методів освітньої діяльності. Відбувається перехід від догматичних методик до інтерактивного та інноваційного навчання, яке вивчає технології, форми і методи, функції, закономірності, засоби передачі та ефективного засвоєння освітнього матеріалу. Це передбачає активне управління пізнавальною та науково-освітньою діяльністю студентів, розвиток у них креативного підходу до навчання та формування теоретичних знань про застосування інтерактивних технологій у навчально-практичній діяльності майбутніх викладачів професійної освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Залучення активних методів і технологій сприяє не лише стимулюванню творчої освітньої діяльності студентів, але й зміцненню зв'язку між теорією і практикою. Однією з основних характеристик таких методів є імітація реальних процесів або діяльності. У той час як традиційні методи навчання (лекції, лабораторні роботи тощо) не є імітаційними, нові заняття, що включають ігрові та неігрові форми, відносяться до імітаційних.

Л. Беседіна та О. Сторубльов пропонують таку групу інтерактивних методів активного стимулювання освітньої діяльності здобувачів (*табл. 1.3*).

Групи інтерактивних методів освітньої діяльності

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ		
Інтерактивні імітаційні		Інтерактивні неімітаційні
ігрові	неігрові	
Ділові ігри; рольові ігри (інсценування); рольове (ігрове) проєктування	Ситуаційні методи навчання, метод «круглого столу», «мозковий штурм», банк ідей	Активні види лекційних занять (проблемна лекція, лекція-візуалізація, лекція удвох, лекція з попередньо запланованими помилками, лекція – прес-конференція, оглядово-установча лекція, лекція-диспут), активні види семінарських занять (семінар- конференція, виїзний семінар) та ін. Сократична бесіда, інтелектуальна розминка, програмоване навчання

З таблиці видно, що до групи інтерактивних неімітаційних методів навчання входять: проблемна лекція, лекція-диспут, програмоване навчання, семінар-конференція, виїзний семінар, інтелектуальна розминка, інтелектуальний практикум, «сократівська бесіда», наукова конференція, використання автоматизованих і комп'ютерних класів, тести, задачі, курсові роботи, професійна консультація, навчально-тематична дискусія.

Згідно з думкою Л. Беседіної та О. Сторубльова, застосування інтерактивних неімітаційних методів у навчанні здійснюється через постановку викладачем перед студентами серії запитань у логічно структурованій послідовності. Реалізація цих методів передбачає ретельну попередню підготовку до заняття. Водночас викладач формулює запитання таким чином, що здобувачі мають не просто дати готові відповіді, а й аналізувати факти й явища та формувати власну точку зору. Викладач, оцінюючи відповіді студентів, спрямовує бесіду в потрібне русло, стимулює активну участь і розвиває нестандартне мислення, сприяючи розвитку дослідницьких навичок [7, с. 84-95].

Науковці класифікують інтерактивні імітаційні методи активного навчання на ігрові та неігрові. Професійна діяльність має специфіку, яку важко дослідити, усвідомити та відобразити без використання спеціальних навчальних підходів. Ігровий аспект навчально-пізнавальної діяльності створює умови для вивчення особливостей і специфіки професійної роботи. Інтерактивні імітаційні ігрові методи включають ділові (організаційно-діяльні) ігри, рольові ігри (метод розігрування ролей, інсценування), ігрове проєктування, індивідуальні заняття на основі машинних моделей та освітні ігри. Ігрові методи, залежно від призначення, діляться на навчальні та дослідницькі. Навчальні ігри орієнтовані на імітацію реальних процесів професійної діяльності, тоді як дослідницькі, окрім моделювання реальності, дозволяють створити умови для експериментального вивчення об'єктів, процесів і механізмів. Для цих цілей використовуються комп'ютерні технології, які відкривають широкі можливості для креативного підходу до розв'язання освітніх завдань. Комплексні ігри мають значне застосування в освітньому процесі, зокрема, для моделювання управління певними об'єктами чи процесами в цілому [60].

Ділові ігри відіграють важливу роль у поглибленні, розширенні та закріпленні теоретичних знань, які студенти отримують під час лекційних і практичних занять, а також у процесі дискусій. Вони сприяють розвитку готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій та практичних навичок, а також розвитку творчих підходів до розв'язання професійних освітніх завдань.

За словами О. Пометун, «з педагогічної точки зору, ситуація успіху – це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності окремої особистості та колективу загалом. Це результат продуманої та підготовленої стратегії й тактики викладача, який сприяє кращій організації освітньо-виховного процесу» [46].

Застосування інтерактивних (ігрових та неігрових) технологій у процесі навчання у закладах професійно-технічної освіти дозволяє майбутнім викладачам професійної освіти створювати моделі освітнього процесу, що відповідають їхній майбутній професійній діяльності. Інтерактивна гра, як метод організації навчання, передбачає формування, освоєння, використання та апробацію професійних умінь, і включає такі складові: виконання ігрових ролей студентами, проєктна апробація за визначеними правилами ігрових дій, моделювання освітнього процесу та відповідне емоційне налаштування (ігрова технологія).

Л. Артемова [5]; О. Грищенко [15]; Н. Тверезовська [57]; Г. Кловак [23]; І. Осадченко [39] відзначають, що прийняття ролі майбутніми викладачами професійної освіти здійснюється на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях. Цей процес включає усвідомлення і реалізацію ролі через привласнення зовнішніх характеристик і норм поведінки здобувачів, а також через виконання завдань, що відповідають обраному образу під час застосування інтерактивних педагогічних технологій (ІПТ).

Використання інтерактивних педагогічних технологій і створення ігрових ситуацій у процесі навчання допомагає майбутнім викладачам професійної освіти адаптуватися до реальних обставин без зайвого емоційного напруження, сприяє розвитку інтерактивної взаємодії та знижує страх перед помилками. У ході навчальних ігор або ігрових проєкцій здобувачі мають можливість апробувати різні ролі, що дозволяє їм збагачувати професійний досвід, набувати нові знання і вдосконалювати навички застосування ІПТ. Завдяки цьому формується ефективна суб'єкт-суб'єктна взаємодія та інтеракція між учасниками освітнього процесу, адже вони працюють спільно і мають спільну мету – досягнення успішного результату від використання ІПТ.

В результаті проведеного аналізу термінологічного апарату дослідження, зокрема, дослідження дефініцій, таких як «готовність»,

«загальна готовність», «професійна готовність», «професійна підготовка», «інтеракція», «інтерактивне навчання», «інтерактивні освітні технології», було уточнено зміст основних понять: «готовність майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності» (інтегрована сукупність особистісних характеристик майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О, професійних і ділових якостей, що підтверджують наявність знань, навичок, вмінь та досвіду, необхідних для ефективного виконання особистісно-професійних функцій відповідно до стандартів професійної освіти, а також конкурентоспроможних якостей, сформованого мотиваційно-ціннісного ставлення до майбутньої професії, здатності до інтеракції та застосування інтерактивних педагогічних технологій; здатність до самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення), «формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності» (процес, спрямований на інтеграційний розвиток різних особистісних складових майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О, що утворюють взаємозв'язки, які сприяють мобілізації та активізації зовнішніх і внутрішніх ресурсів особистості, впровадженню інтеракції та суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що створюють можливості для застосування інтерактивних педагогічних технологій у процесі навчання у ЗП(ПТ)О, а також потреби розвитку професійних інтересів та здібностей до професійної діяльності).

Отже, знайомлення з основами використання інтерактивних педагогічних технологій, а також методів і форм інтерактивної роботи в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти є важливим етапом для стимулювання творчого підходу до навчання. Теоретичний аналіз процесу впровадження інтерактивних технологій у практику ЗП(ПТ)О вказує на необхідність подальшого розвитку та інтеграції цих технологій у процес підготовки викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Критерії, показники, рівні готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності

Розроблені нами критерії враховують основні складові системи поняття «формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», що теоретично обґрунтовано у першому розділі кваліфікаційної роботи та підтверджено результатами констатувального експерименту.

Виходячи зі структури готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій, були визначені критерії (мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний, технологічно-діяльнісний), а також відповідні їм показники і рівні діагностики.

Мотиваційно-цільовий критерій включає в себе усвідомлені мотиви та цілі майбутніх викладачів професійної освіти аграрного профілю щодо інтерактивних педагогічних технологій, а також розуміння їхнього місця і ролі в освітньому процесі та вирішенні сучасних проблем професійної освіти. Цей критерій є основою, навколо якої формуються основні цілі та прагнення, що мотивують майбутніх викладачів професійної освіти аграрного профілю у здобутті вищої освіти та розвитку їх професійної компетентності. Високий рівень мотивації викладачів забезпечує глибоке розуміння і готовність до інтерактивної діяльності та впровадження інтерактивних педагогічних технологій. Це, у свою чергу, визначає активність участі майбутніх

викладачів у сучасних освітніх процесах та досягнення позитивних результатів у взаємодії з учнями професійної освіти [9].

Готовність майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю є результатом поєднання зовнішніх і внутрішніх мотивів. Зовнішня мотивація проявляється через різноманітні форми заохочень, стимулів, прохання, покарання та інші методи, що можуть або сприяти, або стримувати поведінкові реакції здобувачів. Вона регулює діяльність, не залежно від внутрішніх переконань особистості майбутнього викладача. Внутрішня мотивація базується на прагненні отримати задоволення від використання інтерактивних педагогічних технологій, що викликає інтерес, відчуття радості від виконаної роботи, сприяє підвищенню самооцінки і самоповаги здобувачів.

Мотивація до підготовки та використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності є важливою психологічно-педагогічною складовою, яка дозволяє глибше усвідомити й засвоїти основні положення теорії інтерактивного навчання. Вона створює підґрунтя для розвитку у майбутніх викладачів нових знань, навичок і особистісних якостей у свідомості, когнітивній діяльності, мовленнєвій сфері та емоційно-ціннісних аспектах

Отже, здобувачі повинні самостійно визначати свої освітні цілі, бути готовими до ефективного процесу пізнання, знаходити в ньому особистісну зацікавленість і розуміти, які інтерактивні педагогічні технології слід використовувати і в яких видах діяльності. Без належного розвитку, впровадження та усвідомлення цінності мотиваційно-цільового критерію ефективного пізнання та професійне зростання майбутніх викладачів професійної освіти є неможливими.

Мотиваційно-цільовий критерій є основою, на якій формуються ключові професійні якості викладачів. Тому процес формування їх готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій починається з

мотиваційної і цільової сфери – визначення мети, що ґрунтується на особистих цілях та потребах або усвідомленого завдання. Далі слідує планування моделей і стратегій застосування інтерактивних технологій у освітньому процесі ЗП(ПТ)О. Впроваджуючи освітні технології, майбутні викладачі використовують різні форми, методи та прийоми інтерактивної діяльності, порівнюють хід роботи з досягнутими результатами, аналізують відповідність поставленим цілям і вносять корективи.

Мотиваційно-цільовий критерій передбачає розвиток професійного інтересу, престижу, задоволення від професійної діяльності, постійне вдосконалення, а також креативне використання інтерактивних педагогічних технологій, орієнтованих на підготовку майбутніх викладачів професійної освіти.

Успішність формування готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій залежить не тільки від набутих знань, навичок та вмінь, а й від цілей і мотивації під час практичної діяльності в ЗП(ПТ)О. Здобувачі, у яких добре розвинений мотиваційно-цільовий критерій, демонструють кращі результати, адже вони активно займаються інтерактивною діяльністю, самовихованням, саморозвитком і вдосконаленням своїх професійних навичок.

Мотиваційно-цільовий критерій є відображенням системи мотивів і цілей, а також виконує регулятивну функцію в підготовці майбутніх викладачів, сприяючи формуванню стійкої потреби у професійному рості та практичних навиках застосування інтерактивних педагогічних технологій. Крім того, він визначає потребу у самореалізації майбутніх викладачів як професіоналів.

Показниками мотиваційно-цільового критерію ми визначили:

– *соціальні*: включають умотивовану соціалізацію в освітньому середовищі, розвиток комунікативних компетенцій, професійні цілі та інтерес до освітньої діяльності, а також зацікавленість у взаємодії та

застосуванні інтерактивних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки в ЗП(ПТ)О;

– *освітні*: включають потребу у розвитку фахових навичок та умінь застосовувати інтерактивні педагогічні технології в професійній діяльності, а також потребу у мотивації ефективно використовувати ці навички в освітньому процесі, що відображає розвиток мотивації та цілей професійного зростання і саморозвитку;

– *професійні*: передбачають наявність професійної мотивації до самоосвіти, самовдосконалення та освітніх цілей, орієнтованих на впровадження інтерактивних педагогічних технологій у практичній діяльності [35].

Як зазначає О. Дубасенюк, у сфері освіти відбуваються зміни, пов'язані з впровадженням нових інформаційних технологій, розвитком інноваційних процесів і зростанням кількості альтернативних освітніх закладів. Це вимагає поглибленої теоретичної та практичної підготовки майбутніх викладачів, підвищення їх загальної та професійної культури як носіїв моральних і професійних цінностей у суспільстві [17].

Також важливою є думка О. Антонової, яка зазначає, що «грунтовні знання з теорії педагогіки та інших фахових дисциплін допомагають майбутньому викладачеві осмислювати сутність освітніх явищ і закономірностей формування особистості, визначати стратегію і тактику при розв'язанні кожного з освітніх завдань, а також переносити теоретичні ідеї в площину практичних дій» [4].

Отже, результатом освітньої діяльності в ЗП(ПТ)О повинна бути науково-теоретична готовність майбутніх викладачів, формування їхніх світогляду і переконань, а також стимулювання освітнього процесу в інтеграції з практичною діяльністю. Теоретичні знання становлять основну базу, яка забезпечує прийняття практичних рішень та їх апробацію майбутніми викладачами професійної освіти.

Пізнавально-когнітивний критерій відображає позитивне ставлення майбутніх викладачів професійної освіти до процесу пізнання та навчання, який поступово формуються, вдосконалюються та збагачуються у ході освітньої діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Це ставлення також впливає на готовність студентів застосовувати інтерактивні педагогічні технології у своїй професійній практиці, сприяючи їхньому саморозвитку та самоосвіті з орієнтацією на особистісні цінності. Важливою складовою є здатність до узагальнення та аналізу наукової інформації, розуміння і застосування системи понять певної освітньої галузі для вирішення теоретичних і практичних завдань. Також цей критерій передбачає вміння інтегрувати знання та навички, отримані при вивченні спеціальних дисциплін, а також застосовувати і узагальнювати теоретико-практичні знання про апробацію інтерактивних педагогічних технологій та методи інтерактивної діяльності у професійній діяльності.

Показниками пізнавально-когнітивного критерію є:

– теоретично-наукові знання – орієнтовані на розвиток і формування різних видів розумових процесів та когнітивних зв'язків, а також на підготовленість у дидактико-технологічному, психолого-педагогічному та методичному аспектах. Ця готовність є динамічною, оскільки вона постійно розвивається, збагачується, накопичується та проявляється у професійній діяльності;

– практично-фахові знання – передбачають професійний саморозвиток майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О. Вони характеризуються знанням та здатністю використовувати інтерактивні технології, що свідчить про підвищення професійної майстерності у застосуванні цих технологій в освітній практиці.

Даний критерій складається з теоретичних і практичних знань майбутніх викладачів щодо сутності та особливостей застосування інтерактивних педагогічних технологій, їх класифікації та характеристик, а

також практичних навичок інтеграції цих технологій у професійну діяльність. Пізнавально-когнітивний критерій є підсумком процесу пізнання та здобуття знань і відображає обсяг відповідних знань (глибину, ширину, системність використання) і стиль мисленнєвої діяльності. Рівень інформованості здобувачів про інтерактивні педагогічні технології оцінюється за рівнем теоретичних знань, необхідних для розв'язання освітніх ситуацій у професійній діяльності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О.

Пізнавально-когнітивний критерій визначає ключові компоненти формування готовності здобувачів освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Це включає вміння правильно оцінювати місце інтерактивних педагогічних технологій у сучасному освітньому середовищі ЗП(ПТ)О, а також розуміння особливостей їхньої побудови та застосування у навчальних заняттях.

Практичне розв'язання психолого-педагогічних завдань можливе завдяки набуттю навичок і вмінь, що базуються на теоретичних знаннях та практичному досвіді майбутніх викладачів професійної освіти аграрного профілю. Ці знання є основою для ефективного використання інтерактивних технологій у освітньому процесі.

Одним із важливих понять у цьому контексті є «освітні уміння», які можна визначити як комплекс ефективних дій, що ґрунтуються на теоретичних і практичних знаннях. Частина таких умінь може стати основою для розвитку професійних навичок.

Система вмінь формує структуру професійної готовності викладачів до використання інтерактивних педагогічних технологій у освітній діяльності. Можна виокремити кілька основних груп вмінь, серед яких аналітичні, перцептивні, рефлексивні та прогностичні.

Аналітичні вміння включають здатність здійснювати аналіз різних освітніх явищ, пов'язаних із застосуванням інтерактивних технологій як окремо, так і у поєднанні з іншими методами та формами навчання.

Рефлексивні вміння передбачають осмислення способів та методів впровадження інтерактивних технологій у професійній діяльності, що забезпечує глибше розуміння та оптимізацію процесу навчання.

Перцептивні уміння відіграють важливу роль у стимулюванні активної участі учасників освітнього процесу та сприяють зростанню взаєморозуміння між ними. Технологічно-діяльнісний критерій визначає рівень оволодіння теоретично-науковими та практично-фаховими знаннями, що забезпечують розуміння, сприйняття та активне осмислення значущості готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Цей критерій відображає розвиток готовності застосовувати інтерактивні освітні технології під час практичних занять, проходження практики в ЗП(ПТ)О, а також під час самостійної науково-дослідницької діяльності. Це включає засвоєння змісту нормативних та вибіркового навчальних дисциплін, участь у спецсемінарах, впровадження новаторських підходів у освітній процес закладів освіти, розвиток професійних навичок, проведення моніторингу роботи та оцінювання своєї діяльності, а також саморозвиток і самоінтерпретацію.

До основних аспектів технологічно-діялісного критерію відносяться:

– здатність ефективно використовувати наукову, технічну літературу, підручники, посібники та періодичні видання, що стосуються професійної діяльності;

– підвищення фахової підготовки здобувачів, використання інтерактивних педагогічних технологій та створення проєктів, презентацій, відеолекторіїв під час семінарів, інтелектуальних практикумів, тематичних дискусій в ЗП(ПТ)О та під час практики;

– усвідомлення важливості підготовки наукових статей і участі в конференціях, а також створення рефератів, інформаційних та освітніх повідомлень про інтерактивні технології;

– підготовка матеріалів для семінарів-дискусій, семінарів-досліджень, заліків і роботи в наукових товариствах ЗП(ПТ)О, що сприяють розвитку навичок застосування інтерактивних методів у навчанні;

– аналіз виконання домашніх проєктних завдань та організація науково-педагогічних досліджень, що фокусуються на інтерактивних педагогічних технологіях.

Показники технологічно-діяльнісного критерію включають наступні аспекти:

– здатність використовувати інтерактивні педагогічні технології – наявність знань, навичок застосування та інтеграції цих технологій у практичній діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти, вміння визначати завдання та зміст освітнього процесу за допомогою інтерактивних методів і оволодіння самими технологіями;

– здатність проявляти креативність у виборі та використанні інтерактивних педагогічних технологій – наявність умінь і навичок у здобувачів, що дозволяють творчо організовувати та створювати сприятливі умови для використання інтерактивних методів у практиці, ефективно вирішувати освітні завдання та ситуації, планувати власну професійну діяльність і здійснювати моніторинг своєї роботи.

Цей критерій включає в себе розвиток розумових і інтелектуальних здібностей, абстрактного мислення, мовно-розумової та освітньої діяльності, що стимулюють впровадження інтерактивних технологій, а також підтримують саморозвиток, самовдосконалення, креативність, допитливість і ретельність у професійній діяльності.

Критерії та відповідні показники формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій є вихідними і важливими для визначення рівнів цієї готовності.

В наукових джерелах зазначається, що рівень розглядається як дискретний, стабільний, якісно визначений стан матеріальних систем, у

вигляді відношення «вищих» і «нижчих» ступенів розвитку структур об'єктів і процесів [36]. Підхід на основі рівнів дозволяє розглядати розвиток особистості як перехід від одного рівня до іншого, більш складного й якісно відмінного.

Розглянемо концепцію рівнів готовності до професійної діяльності. У сучасних дослідженнях фахівців у різних аспектах професійної діяльності дослідники часто виділяють від трьох до п'яти основних рівнів готовності. С. Сисоєва, зокрема, підкреслює, що «рівень засвоєння – це послідовний перехід від незнання до знання. У дидактиці виокремлюють рівні сприймання, осмислення, розуміння, запам'ятовування, застосування, причому кожен із них має свою ступінь самостійності» [51].

За словами О. Біди, В. Буринського, «рівневий підхід є основою дослідження будь-якого процесу розвитку, оскільки суть розвитку полягає у переході від одного рівня до іншого – складнішого і якісно іншого» [8].

Дослідження, присвячені рівням розвитку особистісних якостей та властивостей, можна знайти у працях Н. Клокар, М. Сметанського та інших авторів [24; 54]. Г. Беленька, О. Тарасова наприклад, виокремлюють три рівні розвитку оволодіння діяльністю, навчально-пізнавальною діяльністю та розвитком особистості, а також формування пізнавальних умінь. Ці рівні мають такі характеристики: низький, середній, високий (репродуктивний, евристичний, творчий) [6]. С. Вітвицька пропонує чотири рівні формування інтересу до навчання у здобувачів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти:

– «низький (фрагментний) – знайомство та відтворення навчального матеріалу на основі окремих частин змісту дисципліни;

– елементарний (репродуктивний) – оволодіння матеріалом на певному рівні, початкові вміння зіставляти та узагальнювати інформацію;

– достатній (частково-пошуковий) – знайомство з сучасними науковими дослідженнями, теоретичними підходами та концепціями, прояв інтересу до предмета навчання;

– високий (науково-дослідницький) – високий рівень самостійної роботи, постійне самовдосконалення, досягнення в науковій діяльності» [11, с. 120].

Н. Кузьміна зазначає, що «ефективність роботи викладача визначається його професійністю і пропонує наступні рівні викладання:

– репродуктивний (недостатній) – вміння передати відомості, які знає викладач;

– адаптивний (низький) – вміння адаптувати матеріал під особливості аудиторії;

– локально-моделюючий (середній) – здатність передавати знання з окремих тем;

– системно-моделюючий (високий) – уміння формувати цілісну систему знань і навичок з предмета;

– системно-моделюючий діяльність і поведінку (найвищий) – здатність використовувати свій предмет як інструмент формування особистісних якостей здобувачів» [28].

Викладачі першого та другого рівнів зазвичай не володіють свідомими стратегіями діяльності, а відзначаються, передусім, інтелектуальними здібностями. Освітні навички та вміння стають помітні на третьому рівні, коли акцент зміщується від особистих характеристик викладача до уваги на здобувачів. На четвертому і п'ятому рівнях проявляється обдарованість, що виражається у здатності віддавати перевагу освітній меті над особистими інтересами та створювати оригінальні системи навчальної роботи. Викладачі високого рівня володіють креативними компетенціями (художніми, артистичними), які спрямовують їх діяльність на досягнення освітніх цілей.

Згідно з дослідженнями В. Галузяка, М. Сметанського та В. Шахова, можна виділити наступні рівні засвоєння знань:

- рівень пізнання – процес відтворення нової інформації під час її повторного сприйняття;
- репродуктивний рівень – точно чи наближене до точного відтворення інформації, що засвоєна;
- рівень розуміння – здатність пояснити сутність понять, законів, правил і принципів діяльності;
- реконструктивний рівень – використання знань, умінь і навичок за зразком або в аналогічних ситуаціях;
- творчий рівень – здатність застосовувати набуті знання та вміння в нових, незнайомих умовах [42].

Готовність майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій розглядається як взаємодія та облік згаданих критеріїв і показників. Ми виокремлюємо умовно різні рівні готовності здобувачів до впровадження інтерактивних педагогічних технологій.

Під час формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій важливо враховувати, що досягнення високого рівня підготовки неможливе без оволодіння теоретичними основами впровадження цих технологій і розробки індивідуальної методики їх застосування в практичній діяльності. Це необхідно для досягнення інноваційного рівня підготовки. У зв'язку з цим, виділяють три рівні сформованості готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності: високий, середній та низький (Додаток Б).

Характеристики рівнів (високий, середній, низький) є інтеграцією показників мотиваційно-цільового, пізнавально-когнітивного та технологічно-діяльнісного аспектів готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний і технологічно-діяльнісний критерії готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій і їх характеристика за рівнями прояву стали основою для проведення експериментального дослідження, яке сприяло розкриттю стану проблеми у сучасному освітньому процесі та педагогічному досвіді.

Отже, вивчення наукової літератури та наше власне дослідження дозволили визначити три рівні (високий, середній, низький) сформованості готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій. Виділено основні критерії, серед яких мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний та технологічно-діяльнісний. Кожен з цих критеріїв включає показники: мотиваційно-цільовий критерій охоплює соціальні, освітні та професійні показники; пізнавально-когнітивний критерій містить теоретично-наукові та практично-фахові знання; технологічно-діяльнісний критерій включає вміння застосовувати інтерактивні педагогічні технології та проявляти креативність у виборі та використанні цих технологій. Такий підхід дає можливість більш детально визначати характеристики кожного рівня готовності.

2.2. Організація та проведення констатувального експерименту

Важливе значення у вивченні формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до впровадження інтерактивних педагогічних технологій має діагностика критеріїв, показників та рівнів цієї готовності, що було перевірено експериментальним шляхом. Експеримент складався з кількох етапів: аналіз стану дослідження, констатувальний експеримент і формувальний експеримент.

Під час констатувального етапу експерименту були виконані наступні завдання:

1. Створено програму констатувального експерименту.

2. Проведено аналіз результатів контрольних робіт, що показують рівень знань та умінь майбутніх викладачів, отриманих у процесі навчання в ЗП(ПТ)О та під час практичної підготовки. Для цього використано результати тестування, заліків і опитування здобувачів про їхню участь у наукових конференціях.

3. Відібрано учасників для контрольної та експериментальної груп для проведення подальших етапів дослідження.

4. Розроблено методики, які допомогли визначити критерії, а також з'ясувати розуміння сутності освітньої та професійної діяльності майбутніми викладачами ЗП(ПТ)О і готовності використовувати інтерактивні педагогічні технології в освітньому процесі, зокрема, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

У результаті констатувального етапу було встановлено рівні сформованості готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Здобувачів, що навчалися за спеціальністю 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології), які взяли участь у дослідженні, було поділено на контрольну та експериментальну групи. Майбутні викладачі обох груп працювали з викладачами ЗП(ПТ)О однакової кваліфікації та навчалися за однакових умов.

У таблиці 2.1 зазначено розроблені нами критерії, показники та методи діагностики формування готовності здобувачів (табл. 2.1).

Критерії та показники формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності

Критерії	Показники формування готовності	Методики діагностики
<i>Мотиваційно-цільовий</i>	<p><u>Соціальні</u>: соціалізація в освітній простір, розвиток комунікабельності, інтересу до освітньої, професійної діяльності.</p> <p><u>Освітні</u>: наявність потреби в уміннях та навичках застосовувати інтерактивні педагогічні технології в професійній діяльності; потреба в набутті вмінь ефективно впроваджувати отримані знання, уміння, навички в освітньому процесі, розвиток мотивації та цілей до професійного зростання і саморозвитку.</p> <p><u>Професійні</u>: необхідність удосконалювати фахову підготовку до застосування інтерактивних педагогічних технологій в практичній діяльності.</p>	Спостереження, методика «Мотивація професійної діяльності» К. Замфир в модифікації А. Реана, опитувальники, тести, тестова методика В. Ряховського, застосування ПТ із різних методик.
<i>Пізнавально-когнітивний</i>	<p>Розвиток знанневої готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій:</p> <ul style="list-style-type: none"> – загальнотеоретично-наукові знання про суть і специфіку інтерактивних технологій, їх структуру та ознаки впровадження; – класифікації інтерактивних педагогічних технологій; – методики та особливості застосування інтерактивних технологій під час різних видів діяльності в ЗП(ПТ)О. 	Анкетування, тести, практичне застосування інтерактивних педагогічних технологій в практичній діяльності.
<i>Технологічно-діяльнісний</i>	<p>Уміння ефективно застосовувати освітні інтерактивні технології під час практичної діяльності в ЗП(ПТ)О:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пояснювати правила роботи в інтерактиві під час інтеракції зі здобувачами освіти; – проводити аналіз і осмислення результату інтеракції «викладач – здобувачі»; – актуалізувати знання з фахових дисциплін та методик, інтегрувати зв'язки між ними відповідно до поставлених проблемних завдань; – креативно та творчо підходити до вирішення освітніх завдань і ситуацій. – здатність здійснювати моніторинг, планування власної професійної діяльності. 	Опитування, практичне застосування інтерактивних педагогічних технологій в практичній діяльності; тестові методики Є. Рогова, методика за М. Янцуром та методика В. Синявського і Б. Федоришина.

Діагностика професійної мотивації майбутніх викладачів професійної освіти за методикою «Мотивація професійної діяльності» К. Замфир

(Додаток В) у модифікації А. Реана [49] показала, що тільки у 13,8% учасників експериментальної групи та 15,1% контрольної групи внутрішня мотивація (яка базується на прагненні отримати задоволення від освітнього процесу, можливості самореалізації та саморозвитку, орієнтованої на використання інтерактивних педагогічних технологій під час освітньої діяльності) є домінуючою у порівнянні з показниками зовнішньої позитивної мотивації (до якої належать умови праці в ЗП(ПТ)О, заробітна плата, потреба в підвищенні соціального престижу та поваги з боку інших, а також можливість кар'єрного зростання). Оцінка зовнішньої негативної мотивації (що включає прагнення уникнути критики від керівництва та адміністрації ЗП(ПТ)О, колег і батьків, а також уникнення конфліктних ситуацій у колективі і невдач під час упровадження інтерактивних педагогічних технологій) виявилася дуже незначною у контексті освітньої діяльності. Приблизно 30,2% здобувачів експериментальної групи та 31,3% контрольної групи вважають, що роль внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації у освітній діяльності є однаково значущою та перевищує вплив зовнішньої негативної мотивації.

В експериментальній групі (56,0% здобувачів) та контрольній групі (53,6% здобувачів) спостерігалось підвищення показників зовнішньої негативної мотивації та зниження показників зовнішньої позитивної і внутрішньої мотивації. Це вказує на те, що рівень мотивації та зацікавленості майбутніх викладачів професійної освіти щодо впровадження інтерактивних технологій у освітній процес, спрямованого на розвиток навичок взаємодії, залишаються низькими. Вища зацікавленість у використанні інтерактивних педагогічних технологій у практичній діяльності забезпечує оптимальний мотиваційний профіль, що передбачає високу значущість внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації та низький рівень зовнішньої негативної [49].

Для визначення першого показника мотиваційно-цільового критерію – соціальної сфери здобувачів освіти – було застосовано методіку тестування В. Ряховського [3], яка орієнтована на діагностику комунікативних навичок майбутніх викладачів професійної освіти (Додаток Г).

Результати анкетування показали, що 54,1% здобувачів у контрольній групі мають низький рівень обізнаності, у той час як у експериментальній групі цей показник складає 64,8%; 33,5% здобувачів контрольної групи та 23,2% здобувачів експериментальної групи показали середній рівень, а 12,3% здобувачів контрольної групи та 11,8% здобувачів експериментальної групи – високий рівень знань. Узагальнення даних було проведено за допомогою ранжування (Додаток Д).

Для визначення другого показника мотиваційно-цільового критерію – освітнього – було проведене анкетування з метою виявлення рівня педагогічних і методичних знань про застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності та їх значення в освітньому процесі ЗП(ПТ)О. Анкетування виконувалося письмово за розробленим опитувальником (Додаток Е). Отримані результати відображають рівень інформаційної обізнаності здобувачів. Обробка даних здійснювалася шляхом обчислення коефіцієнта значущості анкетних даних за допомогою факторного аналізу з використанням критерію Пірсона [25] за відповідною формулою.

$$C = \frac{B - A}{K},$$

де, В – число позитивних відповідей; А – число негативних відповідей; К – загальне число відповідей.

Результати проведеного анкетування показали, що низький рівень обізнаності у КГ мають 54,1% здобувачів, у ЕГ – 69,7% здобувачів; 31,4% здобувачів КГ та 18,9% здобувачів ЕГ мають середній рівень та 14,5% здобувачів КГ і 11,3% здобувачів ЕГ – високий рівень знань (табл. 2.3).

Третій показник мотиваційно-цільового критерію професійної підготовки був визначений шляхом практичного застосування інтерактивних

педагогічних технологій здобувачами освіти. Завдання, яке ставилося перед майбутніми викладачами професійної освіти, полягало у створенні та моделюванні власної інтерактивної педагогічної технології для покращення навчальних компетенцій за допомогою різних методик. Під час апробації завдання оцінювали за наступними критеріями:

а) соціальні мотиви, що включають здатність вибирати ситуаційні, інформаційно-насичені, комунікативні та цікаві інтерактивні педагогічні технології;

б) освітні мотиви, які враховують відповідність застосування інтерактивних педагогічних технологій до теми заняття, змісту освітнього матеріалу та поставлених завдань;

в) професійні мотиви, що характеризують ефективне застосування інтерактивних педагогічних технологій, об'єднання в інтерактиви для сприяння взаємодії, а також креативність у вирішенні освітніх завдань, вправ і ситуацій;

г) мотиви вибору інструментів для створення нових інтерактивних педагогічних технологій та стимулювання інноваційного процесу в освіті майбутніх викладачів професійної освіти;

д) мотиви досягнення мети та поставлених цілей, здатність передбачати, аналізувати та осмислювати результати застосування інтерактивних педагогічних технологій, інтеракції майбутніх викладачів під час освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Оцінка проведених занять та інших форм роботи з використанням інтерактивних педагогічних технологій проводилась за допомогою експертної оцінки. Статусно-рольова позиція кожного майбутнього викладача визначалася за рівнями сформованості готовності до використання інтерактивних технологій. Виконання завдань оцінювалось за п'ятибальною шкалою. Результати анкетування (табл. 2.2) показали, що 51,1% здобувачів КГ та 51,3% здобувачів ЕГ мають низький рівень обізнаності, 30,4%

здобувачів КГ та 40,5% здобувачів ЕГ – середній рівень, а 18,0% здобувачів КГ і 8,1% здобувачів ЕГ – високий рівень знань.

Для кращого порівняння результатів діагностики, подаємо відомості (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Результати діагностики готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (за мотиваційно-цільовим критерієм)

Показники	Рівні КГ			Рівні ЕГ		
	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
Соціальні	12,3%	33,5%	54,1%	11,8%	23,2%	64,8%
Освітні	14,5%	31,4%	54,1%	11,3%	18,9%	69,7%
Професійні	18,0%	30,4%	51,5%	18,1%	40,5%	51,3%

Експертну оцінку [178, с. 5-6] розраховано за такою формулою:

$$A = C_1 \times B_1 + C_2 \times B_2 + \dots + C_k \times B_k,$$

де, A – експертна оцінка; C_1 – значущість (вага), яка надається виконанню кожного завдання; B_1 – показник, відповідна частка одиниці $B_1 + B_2 + \dots + B_k = 1$.

Для спрощення обрахунків всі показники прийняті нами однаковими:

$$B = 1/n,$$

де, n – кількість завдань.

$C_1, C_2 \dots C_k$ – від 0 балів до 5 балів.

Коли було отримано експертну оцінку кожного здобувача, результати поділили на рівні: від 0 до 2,5 – низький рівень; від 2,6 до 3,5 – середній рівень; від 3,6 до 5 – високий рівень.

Із таблиці та експертної оцінки, ми бачимо, що здобувачі освіти мають середній рівень відповідно до показників (КГ – соціальні – 33,5% здобувачів, (освітні – 31,4% здобувачів, професійні – 30,4% здобувачів; ЕГ – соціальні – 23,2% здобувачів, освітні – 18,9% здобувачів, професійні – 40,5% здобувачів сформованої готовності застосовувати інтерактивні педагогічні технології під час професійної діяльності.

Отже, з вищенаведеного прикладу видно, що здобувачів освіти знаходиться на середньому рівні сформованої готовності застосовувати інтерактивні педагогічні технології під час професійної діяльності.

Для визначення рівнів пізнавально-когнітивного критерію за показниками готовності було проведено опитування «Сприймання компетентності» (Дж. Вільямс, З. Фрідман, Е. Дісі (Додаток Ж)). Результати діагностики засвідчили низький рівень знань в експериментальній групі та середній – у контрольній (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Результати діагностики готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (за пізнавально-когнітивним критерієм)

Показники	Рівні КГ			Рівні ЕГ		
	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
Теоретично-наукові знання	7,7%	35,5%	56,7%	3,7%	42,7%	53,5%
Практично-фахові знання	5,6%	40,7%	53,6%	1,0%	42,7%	56,2%

Отримані результати були проаналізовані за допомогою методу експертної оцінки, основні положення якого були розглянуті раніше. За результатами анкетування встановлено, що 56,7% здобувачів КГ та 53,5% здобувачів ЕГ мають низький рівень теоретично-наукових знань; середній рівень відзначається у 35,5% здобувачів КГ і 42,7% здобувачів ЕГ; високий рівень знань мають 7,7% здобувачів КГ та 3,7% здобувачів ЕГ. Що стосується практично-фахових знань, то 53,6% здобувачів КГ та 56,2% здобувачів ЕГ мають низький рівень, середній рівень – у 40,7% здобувачів КГ та 42,7% здобувачів ЕГ, а високий рівень – у 5,6% здобувачів КГ і 1,0% здобувачів ЕГ. Для оцінювання сформованості технологічно-діяльнісного критерію готовності було використано тестові методики Є. Рогова «Оцініть свій творчий потенціал» (Додаток И) та методику визначення загальних творчих здібностей особистості за М. Янцуром (Додаток К) [62].

Майбутнім викладачам професійної освіти було запропоновано відповісти на 18 запитань, після чого було проведено підрахунок балів та ранжування результатів. Аналіз показав, що 82,9% здобувачів КГ та 86,4% здобувачів ЕГ володіють теоретично-науковими знаннями, які забезпечують їхню здатність до креативної діяльності, але мають певні бар'єри, що перешкоджають творчості. Найсерйознішим із них є страх, особливо у осіб, для яких важливий обов'язковий успіх. Тільки 17,0% здобувачів КГ і 13,5% здобувачів ЕГ мають значний креативний потенціал, який відкриває великі можливості для реалізації творчих ідей і застосування інтерактивних методів у освітньому процесі.

Застосування тестової методики М. Янцура дало змогу більш детально дослідити рівень креативності здобувачів. Високий рівень творчих здібностей та вміння використовувати інтерактивні педагогічні технології (ПТ) продемонстрували 10,3% здобувачів КГ і 10,9% здобувачів ЕГ; середній рівень виявили 38,2% здобувачів КГ і 35,6% здобувачів ЕГ; низький рівень спостерігався у 51,5% здобувачів КГ і 53,5% здобувачів ЕГ. Відповідно, високий рівень креативності у виборі та застосуванні ПТ показали 17,0% здобувачів КГ і 13,5% здобувачів ЕГ; середній рівень був у 82,9% здобувачів КГ і 86,4% здобувачів ЕГ, а низький рівень не був зафіксований у жодній з груп.

Отримані дані на етапі констатувального експерименту (*табл. 2.5*) засвідчили такі висновки про стан застосування інтерактивних педагогічних технологій в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти:

1) в опитуваних здобувачів немає системних теоретичних та методичних знань про застосування інтерактивних педагогічних технологій;

2) переважна більшість опитаних майбутніх викладачів професійної освіти не володіє вміннями застосовувати інтерактивні педагогічні технології в практичній діяльності;

3) майбутні викладачі мають недостатні комунікативні вміння для роботи в інтерактиві;

4) майбутні викладачі професійної освіти мають низький рівень креативної готовності.

Результати порівняльної динаміки подаємо в (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Порівняльна динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій (за результатами констатувального (КЗ) діагностичного зрізу (у %))

Рівні	Контрольна група	Експериментальна група
	(КЗ, %)	(КЗ, %)
Високий	10,3	10,9
Середній	38,2	35,6
Низький	51,5	53,5

Дані, наведені у таблиці, свідчать про те, що у здобувачів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп значно переважає низький рівень готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання ПТТ.

Таким чином, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти є значні труднощі у формуванні готовності майбутніх викладачів професійної освіти до впровадження ПТТ у їхній професійній діяльності. Ці труднощі обумовлені наступними причинами:

– недостатньо сформовані мотиви вибору професії та належне ставлення до її освоєння;

– недостатній рівень усвідомлення значення знань, цінностей і специфічних якостей, що є необхідними для професійної діяльності;

– несформованість теоретичних, практичних і професійно значущих умінь, знань та навичок під час навчання у закладах професійно-технічної освіти;

– негативне ставлення та особистісні бар'єри щодо використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Ці висновки підтверджуються і обґрунтовуються статистичним аналізом результатів експериментальних досліджень.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності

Аналіз підготовки майбутніх викладачів професійної освіти показує, що в умовах сучасного розвитку педагогічної науки і практики система підготовки викладачів, їх професійного зростання та вдосконалення потребує наукового підходу, моделі, яка сприяє формуванню індивідуальності, професійної готовності та компетентності викладачів професійної освіти.

Розроблена нами модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності включає три основні блоки: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та оцінно-результативний.

Методологічно-цільовий блок складається з визначення мети та підходів до формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до інтеграції інтерактивних педагогічних технологій у їх професійну діяльність.

Перший елемент методологічно-цільового блоку – це мета, яка передбачає формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій у процесі їх професійної діяльності.

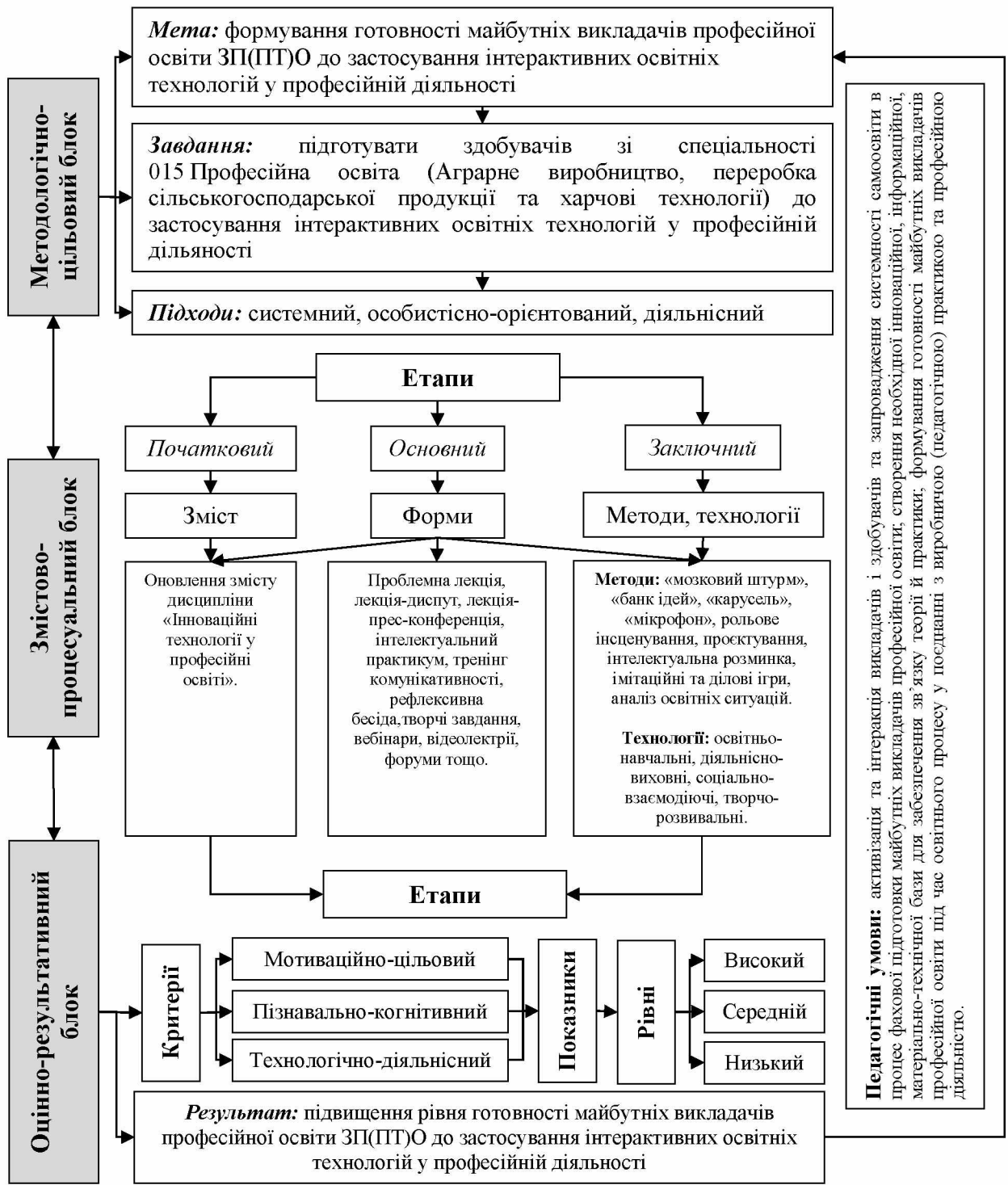

Рис. 3.1. Модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності

Системний підхід є основою методологічного забезпечення нашого дослідження, орієнтуючи на всебічний аналіз готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання ІТТ у професійній діяльності. Він розкриває цілі, методи, форми, умови, зміст і результати цієї готовності. Окрім того, системний підхід використовується для теоретичного обґрунтування моделі формування готовності майбутніх викладачів до застосування ІТТ у їхній професійній практиці, а також для визначення педагогічних умов в освітньому процесі закладів професійно-технічної освіти (ЗП(ІТТ)О).

Особистісно орієнтований підхід є важливим аспектом, що забезпечує реалізацію індивідуальних освітніх цілей, розвитку нахилів, здібностей і інтересів у освітньому процесі. Він стимулює саморозвиток, самопізнання, самовдосконалення та самовиховання здобувачів освіти. У процесі навчання розвивається здатність до саморефлексії, оцінювання власної поведінки та дій.

Цей підхід сприяє формуванню професійної готовності майбутніх викладачів до впровадження інтерактивних педагогічних технологій, налаштовує на сприйняття гуманістичних цінностей, підтримує освітню діяльність, спрямовану на професійне зростання, а також мотивує до саморозвитку та самоактуалізації.

Діяльнісний підхід у нашому дослідженні забезпечує поетапне засвоєння педагогічних знань під час викладання фахових дисциплін. Він підтримує застосування інтерактивних педагогічних технологій у процесі навчання та їхнє впровадження у практичну діяльність майбутніми викладачами професійної освіти ЗП(ІТТ)О.

Під час апробування враховуються описані нами підходи розроблення моделі та відповідні принципи:

– цілісності і єдності – забезпечення єдності форм, методів, критеріїв, показників і педагогічних умов, необхідних для досягнення поставленої мети;

– системності і цілеспрямованості – урахування цілей, а також впливів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, соціально-психологічних і педагогічних умов. Загальнодидактичний принцип полягає в досягненні єдності освітнього процесу через інтеграцію змісту нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, які сприяють формуванню готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у освітньому процесі зі здобувачами. Це вимагає від викладачів ЗП(ПТ)О розуміння основної мети формування готовності до використання інтерактивних методів, компетентності у створенні оптимальних освітніх завдань, розвитку і вихованні, з урахуванням реальних можливостей учнів;

– суб'єкт-суб'єктної взаємодії – спрямування на співпрацю всіх учасників освітнього процесу;

– варіативності, гнучкості, креативності – здатність швидко адаптуватися та змінювати підходи відповідно до запитів освітньої системи, суспільства, їхніх потреб і вимог;

– інноваційності та інтеграційності – створення нових освітніх цілей за допомогою сучасних засобів і підходів;

– групової та індивідуальної роботи, рефлексії – це дає змогу майбутнім викладачам усвідомити значення освітнього процесу в ЗП(ПТ)О, оцінити його результативність і спрямованість, аналізувати власні професійні дії, відчуття, хвилювання, усвідомлювати особливості мисленнєвої діяльності себе і інших учасників взаємодії, а також коригувати власні освітні цілі та особистісну траєкторію професійного розвитку [20].

Змістово-процесуальний блок включає етапи, зміст, форми, методи та технології, які формують готовність майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій у їх професійній діяльності. У розробленій моделі визначена функціонально-структурна взаємодія між метою, принципами (цілісності та єдності, системності й цілеспрямованості, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, варіативності, гнучкості,

креативності, інноваційності, інтеграції, групової та індивідуальної роботи, рефлексії), педагогічними умовами, що сприяють впровадженню моделі формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Ці умови включають активізацію та взаємодію між викладачами і здобувачами, впровадження системної самоосвіти в процес фахової підготовки, створення необхідної інноваційної, інформаційної та матеріально-технічної бази для забезпечення зв'язку теорії й практики, а також формування готовності майбутніх викладачів під час освітнього процесу у поєднанні з виробничою практикою і професійною діяльністю [19].

Підготовка проходить у три етапи – початковий, основний та заключний. Визначаються критерії: мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний, технологічно-діяльнісний, а також рівні підготовки (високий, середній, низький). До форм роботи належать лекції, практичні заняття, організація самостійної роботи молоді, закріплення теоретичних знань під час практичної освітньої діяльності. Методи підготовки включають проблемно-пошукове викладання матеріалу на спеціалізованих семінарах, технології ігрового та дискусійного формату, створення і моделювання креативних проєктів за аналогіями, ділові та інтерактивні ігри з обговоренням ефективності використаних інтерактивних технологій, методів і прийомів. Самостійне розв'язання і аналіз освітніх завдань також передбачає оцінку застосованих підходів.

Зміст моделі включає науковий матеріал і комплекс завдань, які сприяють формуванню професійних знань, навичок і умінь, а також розвитку значущих фахово-особистісних якостей. Важливе значення має оновлення змісту навчальних дисциплін, таких як «Інноваційні технології у професійній освіті», виробничої (педагогічної) та переддипломної практики у закладах ЗП(ПТ)О, а також вибіркової дисципліни «Освітні технології».

На початковому етапі формування готовності здобувачів до використання ІТТ необхідно виконати низку завдань, спрямованих на створення основи для подальшого розвитку професійних компетенцій. Зокрема, потрібно формувати у майбутніх викладачів позитивне ставлення до професійної діяльності, стимулюючи інтерес до впровадження інтерактивних технологій у освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Важливо також сприяти розвитку мотивації до саморозвитку, самопізнання та самовдосконалення, що є ключовим для формування конкурентоспроможності на ринку праці.

Теоретичним підґрунтям для цього етапу є курс загальних дисциплін професійної підготовки в ЗП(ІТТ)О, що визначені галузевими стандартами та іншими нормативними документами. У контексті реалізації цілей і завдань дослідження до експериментальної перевірки готовності майбутніх викладачів було включено комплекс заходів, серед яких діагностика рівня готовності здобувачів до використання інтерактивних технологій у процесі навчання. Включення матеріалів про інтерактивні технології в теоретичні та практичні курси психолого-педагогічних і фахових дисциплін є важливою складовою. Крім того, значна увага приділялася активній участі майбутніх викладачів у суб'єкт-суб'єктній взаємодії під час занять, самостійної роботи та практичної підготовки в ЗП(ІТТ)О.

Основною метою другого етапу експериментальної програми є вдосконалення процесу формування готовності майбутніх викладачів до використання ІТТ через теоретико-практичну підготовку. Теоретична підготовка включає вивчення нових методологічних знань і підходів до застосування інтерактивних технологій. Практична підготовка забезпечує поетапне формування здатності використовувати ці технології у освітньому процесі.

Важливим елементом практичної підготовки є застосування інтерактивних методів не тільки під час традиційних занять, але й на етапі

практичного навчання в ЗП(ПТ)О. Майбутнім викладачам рекомендується використовувати такі методи, як відеолекторії, написання есе, синквейни, проєкти «STEAM», кластерні діаграми, сократівські бесіди, моделювання, рольові ігри, тренінги на комунікативні навички та участь у форумах

Заключний етап формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій полягає в закріпленні отриманої теоретичної та практичної готовності до застосування ПТТ у професійній діяльності, а також можливості бути новатором у створенні інтерактивних педагогічних технологій. Визначені завдання та цілі реалізовувались шляхом залучення майбутніх викладачів до самостійної практичної діяльності із застосуванням інтерактивних педагогічних технологій: вебінари, «Професійне портфоліо», підготовка «Есе», «Сінквейн», «STEM», програмоване навчання, групові проєкти, вивчення конкретних ситуацій та інші.

Отже, поетапне формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій відбувалося за допомогою систематичного, оволодіння здобувачами теоретичними знаннями про ПТТ та їх застосування в практичній професійній діяльності.

Опис і короткий аналіз основних інтерактивних педагогічних технологій, що сприяють формуванню готовності майбутніх викладачів професійної освіти до їх використання в професійній діяльності, подано в Додатку А.

У розділі, що оцінює результати, визначено основні критерії готовності (мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний, технологічно-діяльнісний) та рівні цієї готовності (високий, середній, низький) майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О, які детально описані в підрозділі 2.1.

Розроблена та апробована модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних освітніх

технологій забезпечує глибоку професійну, теоретичну, психолого-педагогічну та практичну підготовку здобувачів під час освітнього процесу.

Дослідження передбачає теоретичне обґрунтування педагогічних умов, які сприяють ефективності процесу формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у їх діяльності.

Під педагогічними умовами підготовки та формування готовності розуміємо сукупність інновацій в освітньому процесі, обставин, змісту, форм і методів навчання, що забезпечують ефективну підготовку здобувачів за спеціальністю 015 Професійна освіта.

У нашому дослідженні особливу увагу приділено створенню педагогічних умов, що забезпечують застосування інтерактивних педагогічних технологій в процесі навчання ЗП(ПТ)О.

Однією з ключових умов є активізація взаємодії викладачів і студентів, а також інтеграція самоосвітніх процесів у підготовку майбутніх викладачів професійної освіти.

Ще однією важливою умовою є створення інноваційної, інформаційної та матеріально-технічної бази, що сприяє поєднанню теоретичних знань і практичних навичок.

Під час проведення занять із використанням інтерактивних педагогічних технологій були створені всі умови для ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, апробації нових методів, технологій та форм підготовки здобувачів до використання інтерактивних технологій у освітньому процесі ЗП(ПТ)О.

Важливою педагогічною умовою, яка тісно переплітається із попередніми, є *формування готовності майбутніх викладачів під час освітнього процесу у поєднанні з виробничою педагогічною практикою та професійною діяльністю.*

Ефективне формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання ІПТ у професійній діяльності та успішне впровадження запропонованої моделі здійснюється завдяки кільком важливим аспектам. Перш за все, до них відноситься введення вибіркової дисципліни «Освітні технології», що активізує освітній процес та підвищує рівень взаємодії між викладачами та студентами, а також забезпечує системність самоосвітньої діяльності у підготовці майбутніх фахівців.

Додатковим чинником є створення інноваційної, інформаційної та матеріально-технічної бази, яка сприяє інтеграції теоретичних знань з практичною діяльністю. Підготовка майбутніх викладачів має включати освітній процес, що поєднується з виробничою педагогічною практикою, а також професійною діяльністю.

Важливими елементами є також варіативна апробація та впровадження різних інтерактивних технологій, методів і форм навчання, а також аналіз нормативних документів і проведення спеціальних семінарів, спрямованих на формування готовності до використання інтерактивних педагогічних технологій у ЗП(ІТ)О.

Крім того, забезпечення зв'язку теорії і практики, що передбачає систематичне використання запропонованих структур ІПТ та типів ІПТ (освітньо-навчальних, діяльнісно-виховних, творчо-розвивальних, соціально-взаємодіючих) у освітньому процесі, є важливою умовою для підготовки майбутніх викладачів. Такі інтерактивні підходи мають впроваджуватись як на лекційних, так і на практичних заняттях.

3.2. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи

Для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності було проведено формувальний експеримент.

На третьому етапі дослідження (2024 р.) здійснено аналіз результатів контрольного експерименту в експериментальній та контрольній групах, узагальнено основні результати дослідження, розроблено методичні рекомендації та апробовано модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, обґрунтовано її складові. Також було розроблено вибірккову дисципліну «Освітні технології», узагальнено проміжні та кінцеві результати експерименту, сформульовано загальні положення та висновки, оформлено результати дослідження.

Перевірка результативності та ефективності впровадження моделі, а також врахування педагогічних умов формування готовності майбутніх викладачів до застосування ПТ у професійній діяльності здійснювалася протягом усього етапу експериментального дослідження через проведення і порівняння діагностичних зрізів. Така перевірка дозволила простежити динаміку формування компонентів готовності здобувачів до використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Контрольний етап експериментального дослідження був орієнтований на визначення та аналіз динаміки формування показників готовності майбутніх викладачів до застосування ПТ за всіма критеріями.

Після впровадження запропонованої моделі було проведено підсумковий діагностичний зріз. Для забезпечення об'єктивності, валідності та надійності результатів констатувального та контрольного діагностичних зрізів використовувалися єдині критерії діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування ПТ у професійній діяльності.

Згідно з методикою Т. Елерса фіксувалися відповідні зміни в ставленні майбутніх викладачів до своїх цінностей. За результатами опитувальника, динаміка в групах ЕГ і КГ була чітко відображена. Виявлено, що рівень

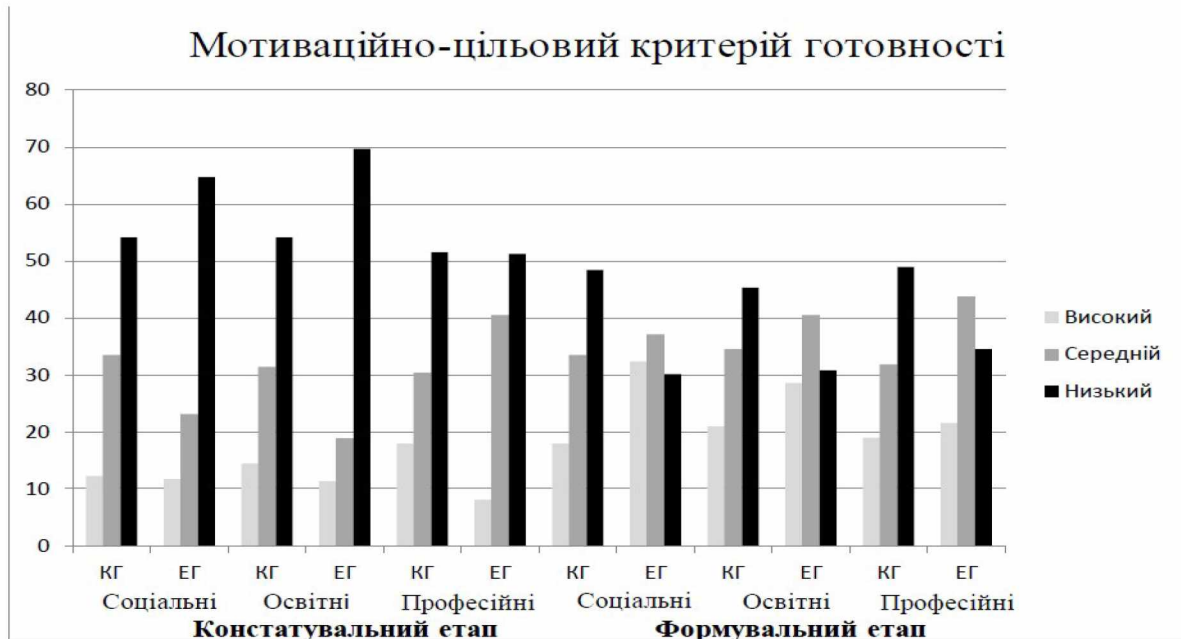

Рис. 3.2. Динаміка рівні готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій (результати контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп (за мотиваційно-цільовим критерієм)

Запропонована модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до використання інтерактивних педагогічних технологій показала свою ефективність і результативність на етапі формування мотиваційної готовності здобувачів у освітньому процесі ЗП(ПТ)О.

Рівень розвитку пізнавально-когнітивного критерію готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до впровадження ПТ також демонструє значні результати.

На заключному етапі діагностичного дослідження в експериментальній групі було зафіксовано високий рівень теоретично-наукових знань – 17,8%, і практично-фахових знань – 22,1%, тоді як на початку експерименту ці показники становили 3,7% та 1,0% відповідно.

У контрольній групі відзначається лише незначне покращення, і на заключному етапі дослідження високий рівень пізнавально-когнітивного

критерію готовності до застосування інтерактивних педагогічних технологій становив тільки 10,9% (теоретично-наукові знання) та 12,8% (практично-фахові знання). У контрольній групі 53,6% і 41,2% здобувачів мали низький рівень, тоді як в експериментальній групі ці показники становили 29,1% та 18,3% (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Динаміка рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (результати контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп за пізнавальньо-когнітивним критерієм)

Порівняльний аналіз даних діагностичних зрізів демонструє перевагу сформованості готовності до впровадження ППТ за технологічно-діяльнісним критерієм у здобувачів експериментальної групи (рис. 3.4). Початковий зріз показав схожі рівні сформованості в обох групах: у експериментальній (10,9% – здатність застосовувати ППТ; 13,5% – здатність демонструвати креативність у виборі та застосуванні цих технологій) і контрольній (10,3% – здатність застосовувати інтерактивні педагогічні технології; 17,2% – здатність демонструвати креативність у виборі та застосуванні інтерактивних педагогічних технологій). Підсумкове діагностування підтвердило значне

підвищення показників у процесі експериментального навчання. У результаті, високий рівень готовності до застосування ІПТ досягнув 36,9% у експериментальній групі, тоді як у контрольній групі лише 18,0%; рівень уміння проявляти креативність у виборі та застосуванні інтерактивних педагогічних технологій становив 38,3% у експериментальній групі та 18,5% у контрольній групі (рис. 3.4).

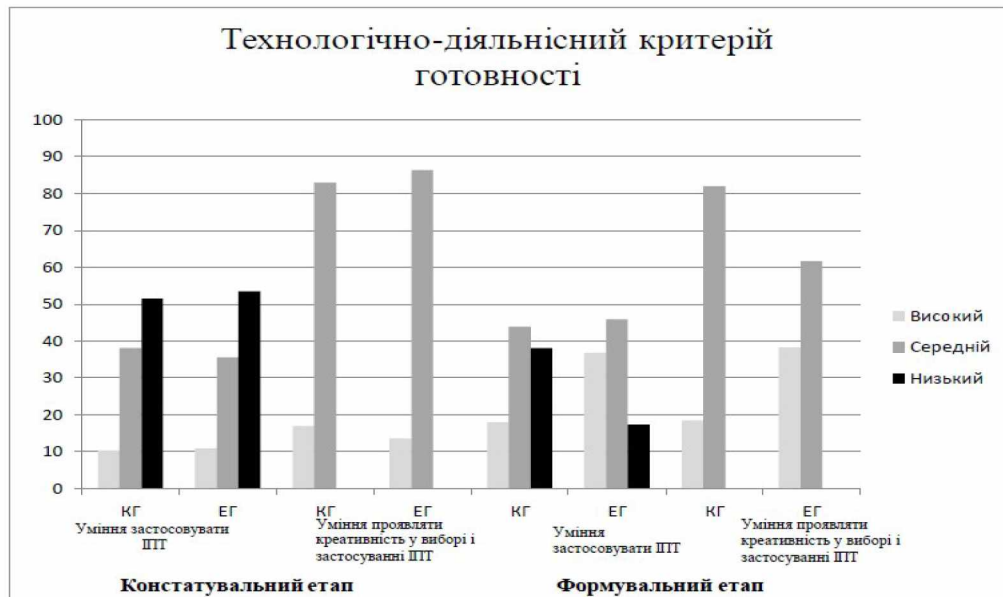

Рис. 3.4. Динаміка рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (результати КГ та ЕГ за технологічно-діялісним критерієм)

Більшість майбутніх викладачів професійної освіти ЕГ успішно брали участь у різноманітних наукових та освітніх проєктах і дослідженнях, активно долучалися до роботи на конференціях та семінарах, готували наукові статті і виступали з доповідями. Ці заходи сприяли розвитку самостійних та креативних навичок у здобувачів, стимулюючи їх до пошуку інформації та впровадження ІПТ у освітній процес. У таблиці 3.2 наведені результати дослідження рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній

діяльності, які узагальнено за критеріями мотиваційно-цільового, пізнавально-когнітивного та технологічно-діяльнісного типу.

Таблиця 3.2

Рівні готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (формувальний експеримент)

Рівні	Контрольна група	Експериментальна група	Різниця, %
Високий	18,0%	36,9%	+18,7
Середній	43,8%	45,9%	-2,1
Низький	38,2%	17,2%	-20,9

Дослідження, яке оцінює ефективність експериментальної моделі формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до використання ПТТ у їхній професійній діяльності, проведене шляхом порівняння результатів експериментальної та контрольної груп на різних етапах підготовки, показало значне підвищення рівнів готовності до впровадження інтерактивних технологій у здобувачів експериментальної групи в порівнянні з контрольною групою. Динаміка рівневих характеристик, отриманих за результатами констатувального та контрольного діагностичних зрізів формувального експерименту, відображена в таблиці 3.3 та представленій діаграмі (рис. 3.5)

Таблиця 3.3

Порівняльна динаміка рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (за результатами констатувального та формувального експериментів)

Рівні	Констатувальний експеримент	Формувальний експеримент	Приріст	Констатувальний експеримент	Формувальний експеримент	Приріст
	Контрольна група, %			Експериментальна група, %		
Високий	10,3	18,0	+7,7	10,9	36,9	+26,0
Середній	38,2	43,8	+5,6	35,6	45,9	+10,3
Низький	51,5	38,2	-13,4	53,5	17,2	-36,3

Більш детально розглянемо закономірності розподілу рівнів професійної готовності здобувачів ЕГ і КГ на констатувальному та формувальному етапах експерименту через наочне зображення на *рис. 3.5*.

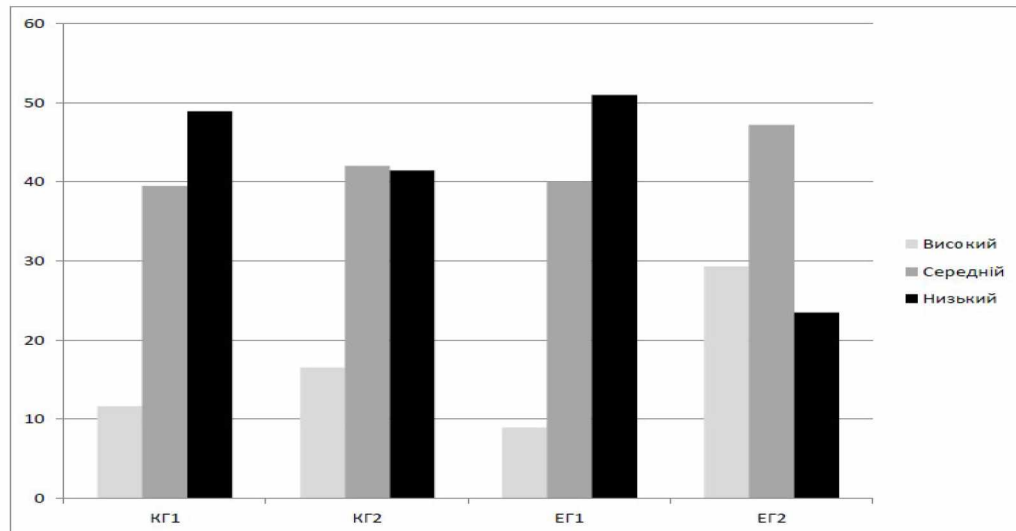

Рис. 3.5. Динаміка рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (результати контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп констатувального (КГ1, ЕГ1) та контрольного (КГ2, ЕГ2) етапів експерименту)

Для підтвердження результатів дослідження рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування ПТТ у контрольних та експериментальних групах був використаний односторонній статистичний критерій t-розподілу Стьюдента [55].

Отримані результати свідчать про ефективність розроблених педагогічних умов у межах моделі формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до використання інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, оскільки виконане рівняння $t < t_{st}$ підтверджує отримані дані ($0,10 < 1,53$).

Для кращого розуміння, узагальнені показники готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до використання інтерактивних

педагогічних технологій у професійній діяльності після формувального експерименту представлені у *табл. 3.3*.

Результати дослідження підтверджують ефективність розроблених і апробованих педагогічних умов, а також надійність системи критеріїв, показників та рівнів оцінювання результатів готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О до використання ІПТ у професійній діяльності.

Порівняння результатів експериментального дослідження показало, що впровадження запропонованої моделі формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування ІПТ значно вплинуло на формування їх готовності, що доведено статистичними обрахунками.

Порівняння показників формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О в контрольній та експериментальній групах до та після проведення експерименту дозволяє оцінити ефективність впровадження запропонованих педагогічних умов у освітній процес ЗП(ПТ)О. До початку експерименту в контрольній групі 10,3% здобувачів мали високий рівень готовності, 38,2% – середній, а 51,5% – низький. У свою чергу, в експериментальній групі ці показники становили: високий рівень – 10,9%, середній – 35,6%, низький – 53,5% (*табл. 3.4*).

Таблиця 3.4

Порівняльна динаміка рівнів готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій за результатами контрольного (КЗ) діагностичного зрізу (у %)

Рівні	Контрольна група	Експериментальна група
	(КЗ%)	(КЗ%)
Високий	18,0	36,9
Середній	43,8	45,9
Низький	38,2	17,2

Результати контрольного зросту показали зміну показників після проведення експерименту: у контрольній групі високий рівень

продемонстрували 18,0% учасників, середній – 43,8%, а низький – 38,2%; в експериментальній групі відповідно високий рівень мали 36,9%, середній – 45,9%, низький – 17,2%.

Ці результати свідчать про ефективність розробленої моделі формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О до застосування інформаційно-освітніх технологій (ІПТ) у професійній діяльності під час освітнього процесу в ЗП(ПТ)О. Вона демонструє значні переваги порівняно з традиційною моделлю.

ВИСНОВКИ

1. Проведений аналіз наукових здобутків із проблеми формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти (ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування ПТТ у професійній діяльності показав, що значну частину праць присвячено окремим питанням і напрямам організації цього процесу, зокрема: історико-теоретичним питанням виникнення, апробації і застосування інноваційних та інтерактивних педагогічних технологій і методів активізації освітнього процесу ЗП(ПТ)О. Проте, незважаючи на стійкий інтерес до проблеми формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, вона ще недостатньо розроблена в теорії і практиці сучасної професійної освіти.

Аналіз термінологічного апарату дослідження дозволив уточнити сутність ключових понять: «інтерація», «інтерактивне навчання», «інтерактивні технології», «освітні технології» та ін.

Формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування ПТТ у професійній діяльності розглядаємо як процес, спрямований на інтеграційний розвиток різних особистісних структур майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю, що утворюють взаємозв'язки, які сприяють забезпеченню та актуалізації всіх мобілізаційних ресурсів особистості, зовнішньої і внутрішньої активності, впровадженню інтерації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що уможливають застосування інтерактивних освітніх технологій в освітньому процесі ЗП(ПТ)О, потребу розвивати професійні інтереси, здібності професійної діяльності.

2. Уточнено критерії готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних освітніх технологій та їх показники:

– *мотиваційно-цільовий критерій*: соціальні (умотивована соціалізація в освітньому просторі, комунікабельні компетентності, професійні цілі та інтерес до освітньої діяльності, інтерес до інтеракції та застосування інтерактивних освітніх технологій в освітньому процесі ЗП(ПТ)О; освітні (потреба в знаннях та уміннях застосовувати інтерактивні освітні технології в професійній діяльності, професійному зростанні і саморозвитку); професійні (досвід застосування інтерактивних освітніх технологій у практичній діяльності);

– *пізнавально-когнітивний критерій* (теоретично-наукові знання, які спрямовані на розвиток розумових процесів та когнітивних взаємозв'язків, дидактико-технологічної, психолого-педагогічної і методичної готовності; практично-фахові знання, що передбачають обізнаність здобувачів освіти у застосуванні інтерактивних технологій та характеризують професійний саморозвиток майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О);

– *технологічно-діяльнісний критерій* (уміння застосовувати інтерактивні освітні технології, уміння проявляти креативність у виборі і застосуванні інтерактивних освітніх технологій).

На основі визначених критеріїв та їх показників схарактеризовано рівні готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних освітніх технологій у професійній діяльності: високий, середній та низький.

3. Розроблено та апробовано модель формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних освітніх технологій у професійній діяльності. Модель утворюють такі блоки та їх складники: методологічно-цільовий (мета, завдання, підходи, принципи); змістово-процесуальний (етапи, зміст, форми, методи, технології); оцінно-результативний блоки (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні, результат).

Обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних освітніх технологій у професійній діяльності. Для реалізації першої педагогічної умови – активізація й інтеракція викладачів і здобувачів та запровадження системності самоосвіти в процес фахової підготовки майбутніх викладачів професійної освіти вдосконалено зміст дисципліни «Інноваційні технології у професійній освіті», впроваджено вибірково дисципліну «Освітні технології».

Запроваджено інтерактивні методи – створення креативних проєктів, «бліцдискусію», «мозковий штурм», «банк ідей», «мікрофон», рольове інсценування, проєктування, інтелектуальну розминку, імітаційні та ділові ігри, аналіз ситуацій; інноваційні форми – проблемну лекцію, лекцію із попередньо запланованими помилками, лекція-диспут, лекцію-пресконференцію, лекцію-візуалізацію, практичні заняття, тренінг комунікативності, рефлексивна бесіда, творчі завдання.

Для реалізації другої педагогічної умови створено необхідну інноваційну, інформаційну, матеріально-технічну базу та забезпечено зв'язок теорії й практики освітнього процесу; оновлено зміст дисципліни «Інноваційні технології у професійній освіті».

У процесі впровадження третьої педагогічної умови – формування готовності майбутніх викладачів під час освітнього процесу та виробничої практики в поєднанні з професійною діяльністю – здобувачі апробували в ЗП(ПТ)О отримані знання з дисциплін «Інноваційні технології у професійній освіті», «Освітні технології» та різних методик професійної освіти. Застосовано інтерактивні методи: «мозковий штурм», «карусель», «мікрофон», ситуації; форми: творчі завдання, інтерактивну вправу «Карусель», задачі-ілюстрації; інтерактивні педагогічні технології: «Очевидний надпис».

Майбутніми викладачами професійної освіти створено банк науково-методичного забезпечення.

Ефективність охарактеризованих і апробованих педагогічних умов доведено результатами формувального експерименту: сформованість готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю експериментальної групи до застосування інтерактивних освітніх технологій у професійній діяльності за всіма критеріями знаходиться на високому рівні, контрольної – на середньому. Встановлено зміну рівнів готовності майбутніх викладачів контрольної групи із низького на середній, експериментальної – із низького на високий. Результати дослідження підтверджують позитивну динаміку сформованості готовності майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних освітніх технологій у професійній діяльності експериментальної групи під впливом рекомендованих новацій.

З огляду на важливість проблеми, що досліджується, рекомендуємо: впровадити в систему підготовки майбутніх викладачів професійної освіти ЗП(ПТ)О аграрного профілю вибірккову дисципліну «Формування готовності майбутніх викладачів професійної освіти до застосування інтерактивних освітніх технологій у професійній діяльності» з метою підвищення кваліфікаційного рівня майбутніх викладачів професійної освіти аграрного профілю.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування готовності майбутніх викладачів ЗП(ПТ)О аграрного профілю до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у таких напрямках: поглиблення теоретико-методологічних аспектів інтерактивної взаємодії викладачів та здобувачів у ЗП(ПТ)О; удосконалення підготовки майбутніх викладачів аграрного профілю під час освітнього процесу в ЗП(ПТ)О.